

KURIERO Internaciona

Sendependa trimestrala Ido-revuo
Redaktero: Jean Martignon. Numero 2 / 2014

Zenobia

**Memoraji pri voyajo ad India
Ido-renkontro di 2014 en Paris
Deskovro di la tombo di Louis Couturat**

KURIERO

Internaciona

Sendependa trimestrala Ido-revuo

Numero 2, aprilo – junio 2014

Redaktero: Jean Martignon

Jean Martignon

12, rue Maurice Utrillo

F-91600 Savigny sur Orge

Francia – France

jean-claude.martignon@orange.fr

martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas po 10 euri. Kunlaboras: E. K. di F. T.

L'ido respondas la advoko di mondo qua perdis sua centro, la koncio di lua spiritala konekteso, e l'etikala valoraji di personala diciplino e sociala responsiveso.

Karl SCHLÖTTERBECK

La traduko esas la principio ipsa qua justifikas la posibeso e l'existeo di lingui auxiliar.

Umberto ECO

KONTENAO

Vorto dal redaktero.....	3
Listo de utila vorti.....	4
Ivain o la kavaliero kun leono.....	9
Lumo en la katedralo Nia-Damo.....	10
Deskovro di la tombo di Louis Couturat.....	11
Memoraji pri voyajo ad India.....	13
RNA (novelo).....	17
La trubaduri.....	19
La Sanskrito.....	21
Urbo Figeac (Fijak).....	22
Zenobia.....	25
Tao Te King.....	27
Historio di Roma.....	28
Nia poeziala angulo.....	29
L'Iliado da Homeros.....	30
Till Strigospegulo.....	32
Kad olim la Rusi e la Indiani esis la sama populo?.....	33
Hinduismo en ancien Armenia.....	34
Ido-renkontro di 2014 en Paris.....	37
La misterio dil obliiviata vilajeto.....	39
Aventuro en la lando dil Silikomi.....	42

VORTO DAL REDAKTERO

Me ja skribis ke linguo artificala quale la nia vivas precipue per lua literaturo e ke on devas krear ica literaturo. La literaturo quan ni posedas en Ido esas, kustumale, tre anciena e ne tre interesiva (se on tamen exceptas la anciena libreti titulizita „lektolibri“). On devas esforcar krear nova literaturo ; ma tala literaturo preferes esez tradukuri di interesiva texti e libri, di qui la lekto esas agreabla, publikigita en nacionala lingui, nam pro nia mikrega nombro la vera skriptisti esas neexistanta inter ni (ecepte Brian E. Drake) e la linguo devas esar bona e tam korekta kam ico esas possiba por ke la lekteri havez la plezuro juar e prizar ol.

Hike, me apertas parentezo. segun la nuna reguli nia Linguo Internaciona di la Delegaciono povas plubonigesar irgatempe danke „libera diskutado“. Ico havis dizastroza konsequi pro senfina diskuti e diskutemoso e pro absurdia reformo-probi. Ico senkurajigis laborema homi, qui volis ,travaliar‘ serioze por nia idiomu komuna. Me probis plurafoye obtenar la supreso di ta absurdia e danjeroza alineo dil ULI-regularo, ma vane : esas kelka homi qui facas fanaticika obstrukto a mea demando. Konseque, me preferas ignorar ica „principo“ ed uzar tradicionala linguo, ma sen ignorar la

possiblo adportar nova vorti utila (quale nia kuzi di Interlingua) e la imito e possibla adopto da mult altra adepti di nia linguo oficaligus oli (quale che Interlingua). Evidente la adepti di Interlingua havas plu sana e sencoza principi kam olti dil Idisti e me rezolvis imitar li. Altra bona punto por la medio di Interlingua esas ke li esforcas krear literaturo per tradukuri di interesiva verki. Me ne savas kad la Interlinguana tradukanti havas granda vendo-suceso, ma me konjektas ke, adminime, li vendas, po chipa preco, lia tradukuro ad ula centrala organizuro di Interlingua ed esas la perspektivo, ke en min o plu longa tempo ita libri vendesos adminime a kelka personi. Ma pro ke nulo organizesas serioze en la medio di Ido, la voluntanti senkurajigesas e la ULI esas organizuro brikolera e neserioza. Ma anke devas dicesar ke la Idisti esas stranja personi, nome la Ido-renkontro en Paris, dum ca somero, apene kontis plu kam dek personi. Kad valoras laborar por Ido en tala absurdia situeso ? O, precipue, on devus irgakuste serchar mecenon e fondar nova plu efikiva organizuro e trovar plu serioza homi. Me ne intencas renunciar mea propra aktiveso Idal, ma me esas tre seniluzionigita.

Sincere via. JM ::- ::

LISTO DE UTILA VORTI

- **ACETABULO** : Surfaco artikal dil iliaka osto. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.
- **ACHENTO** : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e fazomelodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Lingual Komitato dil ULI).
- **ADENOMO** : adenomo esas nenociva tumoro povante afektar glando o mukozo.
- **AFORDAR**: havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).
- **AMBIENTO** : la naturala medio cirkondanta onu.
- **ANALFABETO** : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).
- **APROPO** : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.
- **ARPENTO** : arpento esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.
- **AUTOSTRADO** : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direcione e konceptita por trafiko rapida e grandaquanta. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenda internacione).
- «**BUNGALOW**» : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, excepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etaajo e vizanta habitesar nur da un familio.
- **DETEKTAR** : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido.
- **DIGLOSIO** : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de social-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idromo e la parolata dialekti.
- **DISKOTEKO** : nokto-klubo (E.F.).
- **DISKRIMINACAR** : traktar ulu od homala grupo neyuste.
- **DOLABRO**: Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto venanta de la Latina : dolabra. (France, Angle e Germane : doloire).
- **DOMOTIKO** : totajo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemi di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».
- «**DORFTROTTEL**» : Germana vorto signifikanta : neinteligenta vilajano.
- **EKOSISTEMO** [Ekol.]: Sencese interrelatanta ensemblo de 'biocenozo' e biotopo. [A. ecosystem - F écosystème - G Ökosystem - H ecosistema - R ekosistyema].

- ***ESKALATORO***: Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyala stacioni, edc [AF escalator - H escalera mecánica, escalera automática - R escalator].
- ***ETNO*** : populo, gento (veninta de la Greka *ethnos*). En Ido, ni havas la vorto etnologio.
- ***EURO* [Ekon.]**: Pekunial unajo dil Uniono Europana () €: la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.
- ***FAXAR* (tr.)** Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo: faxez a me la raporto [A to fax - F faxer - G faxen - H enviar por fax - It. Faxare - R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.
- ***FESTIVALO*** : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).
- ***FLASHAR* (ntr.)** Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]
- ***FONEMO* [Ling.]** La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H .I. R.]
- ***FONOLOGIO* [Ling.]** Fako di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]
- ***FOTONO*** : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetala.
- ***GAELA*** : La Gaeli esis Kelta populo parolanta Kelta linguo.
- ***GAGA*** : senila ed/od imbecila.
- «***GHEE***» : klarigita butro uzita por la Indiana koquarto.
- «***GLOBETROTTER***» : aventurema voyajanto qua trairas la mondo (Angla vorto).
- ***GOMBO*** : (*Abelmoschus esculentus*) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manjesas en India, nord-Afrika, Proxim-Oriento e sud-Usa.
- ***IDEOGRAMO*** : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.
- ***INFRASTRUKTURO*** : Totajo del produktera forci e del produkto-relati qui konstitucas la materiala fundamento dil socio.
- ***INTERLUDO***: Inter du spektakli, che teatreyo o cinemo, od inter du emisi che-televizione, kurtatempe duranta komedieti ed/od amuzivi. (E.F.I.)
- «***JAGGERY***» : «jaggery» qua anke skribetas «jaggeree» esas neralfinita sukro preparita per varmigar palmo-siropo. Ol uzesas por koquar dishi en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).
- ***JUDO*** : Kombat-arto de Japoniana origino.
- ***KATARISTO*** : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIima yarcento per kruc-milito durinta dum preske kinadek yari.
- ***KINDO*** : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume).

- *KNEMIDO* : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.
- *KOBRAO*: venenoza serpento di tropikala regioni.
- *LOGOTIPO* : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemo di societo od fabriko-marko komercal. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo ». Me do selektis ol por Idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.
- *LONTANA* : altra vorto por : fora.
- *LUKUMO*: orientala dolcajo.
- *MANDALA*: Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spiritala veko.
- *MANIKEISMO*: La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.
- *MEGAPOLO*: giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiom).
- *MUJIKO*: basaklasa rurano en carala Rusia.
- *NEOLITIKO*: Lasta periodo dil prehistorio.
- *NIFO* : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta diskri od en kelka lingui : fluganta subtasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.
- *OKURAR* : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».
- *OPTIMIZAR* : Ita vorto existas en la Angla e Franca patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto : maximbonigar.
- *PAN* : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifikas : tote, komplete.
- *PATUAZO*: nacionala, naturala, o matrala linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifikis : patrala (matrala) linguo.
- *PIKTOGRAMO* : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.
- *PUCHO* : stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.
- *RADIOFONO* : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitar la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.
- *RESURSI* : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapabesi e la interna richaji di persono od organizuro.
- *ROCKETO* : Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle : rocket, Germane : rakete, France : fusée.

- *SAMURAYO* : gardisto. Nomo dil membris dil anciena militistala klaso en Japonia.
- *SHAKO* : Militistala kapvestaĵo tre segunmoda dum la XIXma jarcento.
- *SINKRONALESO* : Misterioza koinkidado neexplikebla racionale o per ja existanta cienco o savo.
- *SMARTFONO* : Moderna poshtelefonilo anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.
- *SOYAO*: Planto di qua la grano esas fabo oleosa. Oi esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento.
- *SPONSORO* : mecenato.
- *TERMOLUMINECENCO* : kaloral lumifado.
- *TM-EFEKTO* : Sentimento di antipatio quan on havas nekoncianta e nevole kontre lando e lia resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lia civitani kontre onu.
- *TOPONIMO* : Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.
- *TORNADO* : vortica ventego.
- *TOTALITERA* : rejimo di Stato en qua omna povoj apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.
- *TRAJEKTO* : surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigari onua voyajo. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)
- *YO* : popul-vorto signifikanta : saluto. Oi esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.
- *YUDO* : Israelido. Persono di yuda religio.
- *YUDISMO* : Monoteista religio dil yudi.
- *XENOFOBIO* : kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

- *JAME*: nulatempe
- *LONTANA* : fora
- *TRAVALIO* : laboro

GRAMATIKALA VORTI

• <i>ERGO</i> : do, konseque. • <i>ITAQUE</i> : pro to, pro ico, camotive. • <i>NIHILOMINUS</i> : malgre to, malgre omno.	• <i>QUONIAM</i> : pro ke. • <i>UTINAM</i> : utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : «Utinam li venos morge !»

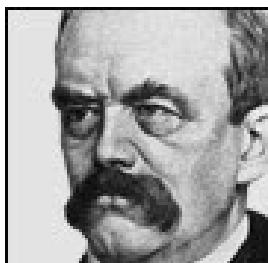
TRADUKURO DI MODERNA VORTI

- **AROBASE:** arobo (informatiko).
- «**CONVIVIAL**» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla signifikas : gastamika.
- «**COMPROMIS**» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui, male komprenesas da la plu multa Idisti. Ol ne devas konfundesar kun la Idista vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.
- **HASHTAG** : dieza vorto (informatiko).
- «**TO OPTIMIZE (E), OPTIMISER (F), OPTIMIEREN (G)**» : Me ja supre enduktis la vorto optimizar ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile komprenesar da omna Idisti per la vorto : maximbonigar.
- «**SOCIÉTAL**» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne troveblesas che omna dicionarii, nule relatas a la vorto societo en Ido, ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona tradukuro en Ido, semblas a me esar : *prisocia*. E.g. «Ceci est un phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».
- **TOTALITAIRE** : totalitera (uzata da S. Quarfood en 1938).

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future.

Me ne volas diskutar abstrakte, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar texti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

C I T A J I

«L'amoro esas blinda, l'amikeso klozas la okuli.»

Otto von Bismarck

«Socio sen religio esas qualenavo sen busolo.»

Napoléon Bonaparte

- IVAIN -

O LA KAVALIERO KUN LEONO

Che la korto di rejo Artur, kavalieri interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri.

Un de la serjenti prenis mea kavalo e me vidis venar vers me bela ed afabla yunino. Me tardeskis regardar elu atencoze tante elu esis longa e bela e rekta. Por senarmigar me elu esis habila e vestizis me per kurta mantelo havanta skarlata koloro di pavono furizita per skurelo-furo. Ti qui esis cirkum me livis la loko. Nulu restis, ed ico plezis a me. Ed elu duktis me por sideskar en la maxim eleganta korto dil mondo, klozata per basa muri cirkondanta ol. Me judikis elu tante bone edukita e bone parolanta, tante pleziva ed havanta tante bela vizajo ke me esis felica esar ibe e me dezirabus nulatempe livor el ! Ma ye la nokto, la mikra nobelulo, trublante ni, venis querar ni kande lo esis la tempo dil supeo. Lun me obediis. Ma quon me dicus a vi pri la supeo 'quoniam' la yunino sidis opoze a me ? Pos la supeo, la mikra nobelo dicis a me ke lu ne savas depos quanta tempo il gastigas kelkafoye vaganta kavalieri qui iris serchar aventuro. Il gastigabis tanta de li ! Pose il pregis me rivenor a lua lojeyo lor mea retroveno, e me dicis a lu «Volunte, ho siniro !» nam lo ne esabus polita refuzar lua propozo. Kad me povus agar altre a mea hosto ?

Me esis tre bone lojigita itanokte, e mea kavalo instalita en kavaleyo, quale me demandabis lo. Kande on povis videskar la jorno e ke efektigabis mea prego me rekomendis mea bona

hosto e lua kara filiino a la Santa Spirito e me departis.

Me ne ja esis tre fora de ita lojeyo kande me renkontris, sur kultiveskita sulo, neamansita tauri qui interkombatis e produktis granda bruoso tante sovaje e kruele, ke, por dicar la vereso, me retromarchis pro pavoro.

Lore, me videskar, sidanta sur tronko-stumpo, tenante mazo enmanue, rurano qua tre similesis Arabo, ledia ed repuganta senmezure.

Me proximeskis a ca nenobelo e vidis ke il havas plu grossa kapo kam porko od altra bestio, hari bushatra, senpeligita fronto tilextreme larja . Orei muskatra e granda quale olti di elefanto, tufatra brovi, plata vizajo, strigo-okuli e kato-nazo, fendita boko quale volfo, apro-denti, akuta e bruna, nigra barbo, torde-volvita labio-barbo, mentono soldata a la pektoro, longa spino, tordita e giboza. Il apogesis su sur lua mazo, vestizita ye tre stranja maniero. Ico ne esis vesto tela nek lana ma ek du ledri recente senpeligita, tauro-ledro o bovo-ledro.

La rurano erektis su sur sua pedi quik kande il vidis me proximeskar. Me ne savis kad il volas tushar me ma me prontigis me por defensar me e vidis lore ke il restis tranquila e senmova.

Il perchis sur trunko qua esis adminime longa ye sep pedi. Men ilu regardis, ne dicante ula vorto ne plu

multe kam agus lo bestio. E me kredis ke il ne savas parolar o ke il indijas raciono.

Malgre to me tante audaceskis ke me dicis a lu :

- Parolez, dicez a me ka tu esas benigna kreuro o no ?

Il dicis a me :

- Me esas homulo.

- Quala homulo tu esas ?

- Tala quale tu vidas me. Altre nulatempe esis me.

- Quon tu facas hike ?

- Me vivas hike e gardas la bestii di ca boski.

- Ka tu gardas li ? Ye santa Petrus di Roma, li ne konocas la homi ! Me ne kredas ke en planajo o bosketo on povez gardar neamansita bestio – neanke en altra loki – se lu ne esas ligita od inkluzita !

- Tamen me gardas olci e me tante bone guvernas li ke li ne ekiros ica klozajo.

- Quale tu agas ? Dicez a me la vereso !

(*Duro sequos*)

Tradukuro segun verke da Chrétien de Troyes – XIIma yarcento.

LUMO EN LA KATEDRALO NIA - DAMO

La katedralo Notre-Dame (Nia-Damo) di Paris semblas esar rinovigita. Oi esas provizita per tote nova lumizo LED, modulacebla, spariva, ma anke e precipue, por la vizitanti, konceptita segun artala maniero, ica monumento evanta 850 yari dotizas su per bela elemento di moderneso.

Ita mitala katedralo gotika acceptis preske 14 milion vizitanti en 2013, dum ke samatempe ol celebris l'aniversario di lua ok e duima yarcenti. Lo esas pasintayare ke lua interna lumizo tote rikonceptesis, tre diskrete tamen, por ke ita evento ne uzurpetez de la celebro di lua aniversario. Ma la konstrukteyo esis giganta, nam bezonesis un yaro de laboro por imaginar ita nova instaluro. «*La lumo devis vere valorigar la beleso di ca loko, sen irgatempe dominacar olu*», tale explikas Benjamin Azoulay, direktisto general di la firmo Philips a qua konfidesis la furniso di la lumizili.

Lo esas la teknologio LED qua tote naturale selektesis. Ico posibligas multa variadi di lumozeso sen irgatempe dazlar, ma anke quika lumizilo, le LED (diodi elektrala-luminecencala) havas anke l'avantajo havar tre longa vivo-duro (aproxime 13 yari po 10 hori utiligo singladie), ico diminutas la koakti por la mantenado, same kam l'instalo di eshafodi. Oli havas precipue la qualeso diminutar la konsumado di energio, e se 400 lumizili instalesis hike, lo esas por potenco totala de 30 kW, vice 140 antee.

ARTO, NUN

La konceptanto di la lumo-projeto, Armand Zadikian, praktikas mestiero sat nova: ilu lumizas la kirki por diversa eventi e mem por la televiziono. Il asertas: «*La katedralo havas du vokesi, la una esas kultala e l'altra kulturala kun viziti e koncerti. La projeto esis do posibligonta propozar diversa etosi, segun la cirkonstancii.*» Ico esas realajo hodie, la «lightshow» duktesas per la helpo da sistemo informatikal havanta tushala skreno. On devas konfesar ke l'aspekto artal di ca laboro esas impresiva.

RADIANTA VITRALII

Nome la lumizili montras omna detali dil katedralo dum esar ipse

quaze neperceptebla, e la lumo semblas vere emanar ek la petro («*olqua nulatempe boresis*», savigas Armand Zadikian, fiera pri lua 'travalio' efektigita per komuna laboro kun la arkitekti por la konstrukturi di Francia). Same la rozfenestri dil Norda e Suda parti di ca edifice lumizesas per du projektori tote nevidebla qui transmisas l'impreso ke lo esas la vitralio ipsa qua radias. Pri la famoza «*Virgino kun la Infanto*», olqua esas statuo transportita a Nia-Damo en 1818, lu semblas ridetar tale rideskovresar en lua omna detali, pro ke de nun lu ridesegnesas per la milda lumo da projektori specaligita por ta skopo. La teknologio povas divenar arto granda...

Artiklo da Stéphane Armand e Julie Darfour publikigita en la jurnal A NOUS PARIS

Importanta mesajo por la idisti e la adepti dil interlingui

DESKOVRO DI LA TOMBO DI LOUIS COUTURAT

Louis Couturat mortis ye la 3ma di Agosto 1914 pro accidento di automobilo, en Ris-Orangis, kande, kun ilua spozino e lua kuzino il retrovenis de Paris adube il irabis por adiar amiki e familio-membri departanta por la milito qua jus komencis. Pro la hororo di l'Unesma Mondomilito qua sequis e qua ocidis milioni de homi, la ceremonio funerala esis probable tre simpla e certe, taokazione, la internaciona homajo, quan il meritis, ne eventis. La loko di ilua tombo esis oblioviita. Nula notico nekrologa mencionas lu. Probable, ti

qui skribis ta notici ne povis, pro la milito, asistar la funero.

Exakte cent yari pose, ye la 24ma aprilo 2014, pos longa serchado, me povas anunciar ke me trovis e vidis la tombo di Louis Couturat. Ol esas en la vilajo di Laroche Saint Cydroine en la departamento di Yonne (Burgundia). Laroche Saint Cydroine esas la naskovilajo di ilua patro, Joseph-Alexandre Couturat, qua naskis ibe en 1828 ed anke di lua avi, quale la avulo di la latero di lua patro, Laurent Noel

Couturat, qua naskis en Laroche en 1792.

La tombo di Louis Couturat esas en l'anciena parto di la tombeyo di Laroche Saint Cydroine. Oi havas la numero 18 sur la mapo dil anciena tombeyo. Sur la tombo esas nur la yena enskriburi : "FAMILLE COUTURAT NOEL" (familio Couturat Noel) e sube "Concession à perpétuité" (perpetua koncesiono).

Ma existas nula dubito : ta tombo esas vere ta di Louis Couturat. Nam me iris en la municipala domo ed on montris a me la registro di la tombeyo. En ca registro, ne esas la nomi di ti qui esis enterigita en la tombi ma nur di ti qui kompris la tombi. Pri la numero 18, on lektas ke la nomo di la komprinto esis : "Louis Couturat à Bois-le-Roi" e la dato di la kompro esas : 1ma Agosto 1911.

On savas ke taepoke Couturat havis domo en Bois-le-Roi. Me konjektas ke la antea koncesiono di la familio ne esis perpetua e ke Couturat mustis rikomprar lu por lu ipsa e ke il kompris perpetua koncesiono.

La tombo esas en sat mala stando ma tamen ne ruptita. La stono esas kovrita per muski e likeno. La literi esas tamen lektebla. Cirkum la tombo esas greto de forjita fero tote rustizita. La tombo esas klare ne plue uzata. Sur la petrokruco super la tombostono esis fixigita, evidente multe plu tarde kam ilua morto, kruco ek bruna vitro kun kristo e mikra literi INRI ma ta vitrokruco esas grandaparte ruptita.

Me iris a Laroche Saint Cydroine per treno de Paris. On povas irar de Paris (staciono di Bercy) a la staciono di Laroche-Migennes en 1h20 per treno. De la staciono, me marchis cirkume 5 km til la tombeyo. La vilajo di Laroche esas tre extensita alonge la precipua voyo ed anke alonge la rivero Yonne, qua esas ibe sat larja. La vilajo havas 1300 habitanti cirkume. Tre proxim la tombeyo esas bela kirko dil 12ma jarcento dil romanala stilo konsakrita a Santa Cydroine (Santa Sidroine), qua subisabus martirigo dum la 3ma jarcento proxim la vilajo.

Me rimarkis ke Bois-le-Roi esas ye mivoyo inter Paris e Laroche Saint-Cydroine. Me konjektas ke Couturat selektis Bois-le-Roi ne nur pro ke la cirkumajji esas belega (foresto di Fontainebleau) ma anke pro ke de Bois-le-Roi il povis vehar per lua automobilo ambe a Paris e a Laroche sat rapide. Segun me il havis plura membra di lua familio vivanta en Laroche e probable il volis renkontrar li kelkafoye. Il duris havar relati kun Laroche e il kompris (o rikompris) lua familiotombo. Meaopinione, pri la personala historio di Louis Couturat, on subevaluas l'importanteso di la vilajo di lua familio ube naskis lua patro ed avi. Ma certe, l'informi pri Couturat venas a ni de lua filozofiorelati od idorelati qui ne savis pri lua tre privata familiala relati. La deskovro di ilua tombo permisas komprenar kelke plu bone lua biografio.

Artiklo da GAEL RICHARD.

MEMORAJI PRI VOYAOJO AD

INDIA

Me volas nur kelkete redaktar pri voyajo ad India quan me entraprezip multa yari ante nun. Esis en la yaro 1982 e komprende mea memoro ne esas sendefekta, do me skribas nur pri to quon me ankore memoras segun l'ordino di mea memoraji e ne di la fakti ipsa.

Me voyajis kun organizita grupo e ni departis avione ye ula vintrala vespero, dum la monato februaro, de Paris ed arivis en New Delhi cirkume 15 hori plu tarde. Ultre to esis tempo-difero ye 4 ½ hori relate Francia. Esis aproxime 12 kloki lor nia arivo e nulu vartis ni che l'aerportuo. Viro de nia grupo telefonis a nia hotelo e kelka tempo pose venis nia guidisto Indiana, qua dicis a ni ke il nomesas Adi ed akompanis ni a la hotelo. La Francan il parolis ecelante.

En la hotelo, ni dejunis, ma depos la komenco me havis desagreablaji kun l'Indiana manjaji, nam oli esis min saporiza kam la Indiana dishi quin ni manjas en Europa e, precipue, lia neteso esis tre dubitinda. De ta instanto ni havos sencese problemi pro la sordideso en ca lando. India esas splendida mondo-parto kun marveloza peizaji, monumenti, artaji e kulturi e vivanta, altanivela e profunda spiritaleso, ma regretinde, ica omno akompanesas da kraso, e pri ita sordideso ni ne havas ideo en Europa. Tamen, l'Indian esas korpale tre neta, li lavas su ofte e bone pro la klimato e la religiala ritualo. Anke lia vestaji esas tre neta, ma esas tote altra afero pri la stradi, la chosei, la domi, la restorerii, la drinkerii edc. En nia hoteli, la chambri e la repasteyi esis neta, ma esis la nutrivi

Indiana deajo Saraswati.

min multe tala, e to esas kelke danjeroza por la saneso dil Europani.

Quankam ni esis tre fatigita, dum la posdimezo ni vizitis l'urbo New Delhi qua esas la chefurbo di India. Me memoras pri Indiana observatorio ube l'astrologi dil Mezepoko povis kalkular la irado dil steli. Ed anke pri la mendikeri qui esas vera plago di la landi dil Triesma Mondo. Precipue, li

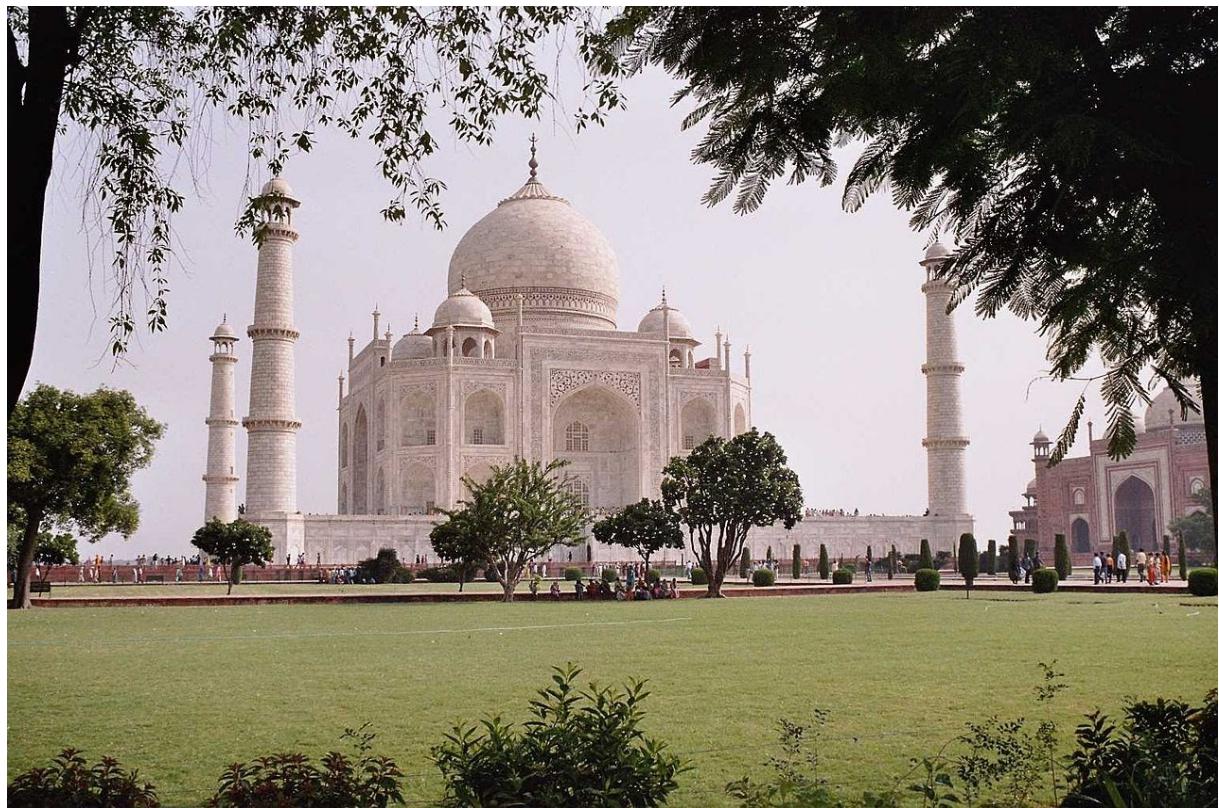
kredas ke l'Ocientani esas omni richa e li preske asaltas li. Tamen, me devas adjuntar ke l'Indian i ne esas tre atakema, diferante de altra populi qui opinionas ke li havas la yuro obtenar absolute ulo de la blanki. Mem che l'Indiana pueri mendikar esas quaza ludo e li tre afable ridetas mendikante.

Ye la sequinta dio, ni vizitis splendida templo, ma ante enirar olu nia shuin ni mustis deprenar nam tale esas la lokala religial kustomo. Avan la pordo dil templo me havis surprizo ; esis sat olda mendikero qua demandis pekunio a la preteriranti ed il paroleskis a me : - « Are you from this country ? (Ka vu esas di ca lando?) » en la Angla. Nulatempe antee, me pensabus ke me povas aspektar quaze Indiano, ma talmaniere me kompreneskis e saveskis ke esas regioni en India ube homi povas aspektar quale nord-Europani. Me tre prizis en la templi la bel imaji di la dei, tre riche ornamentizita. L'impreson me havis rihavar kontakto kun nia pagana pasinta epoko Antiqua e politeista.

Ye la morga matino ni vehis per aviono ad altra regiono di nord-India. Onu vizitigis da ni splendida palaco dil epoko islamal, cirkondita da belega gardeni exotika. E mem ni havis la yuro (e preske la devo) kavalkar elefanto. Me esis nur mi-quieto, nam l'elefanto ye ul instanto semblis iraceskar. Fortunoze, la kornako sucesis kalmigar lu. Me esis tre impresita da ta loko e la bela monti cirkume, ma to esis kelkete fushita per la viziono di mendikero qua esis kripla e ne povis marchar, konseque il reptis sur la sulo. Pro la splendideso di certena monumenti e palaci kun la richaji di la mil nokti e un nokto unlatere, e pro la granda povreso di pasable multa homi altralatere, ni havis la koncio esar en altra mondo. Anke ni ja vidis, en urbi, qui pensigis pri nia Mezepoko, ke la plumulta homi, sen esar absolute mizeroza, vivis same kam nia ancestri vivis plura yarcenti ante nun. Me

koncieskis ke nia developita landi esas nur insuleti di moderneso inter oceani di povreso e desmodernes. Pro to nia civilizuro esas frajila ed artificala, e kataklismo, perfekte posibla, povus retroirigar ni a la stando di mezepokal mizero e desprogreso.

E yen stranajo : omnaloke, onu povis vidar « swastika »-i, t.e. la hokokruco simbolo dil Hitler-rejimo, sur monumenti, publika edifici, kamioni e.t.p. Komprene nde to nule relatas kun la nazismo nam l'Indian konsideras, depos tre fora tempi, la « swastika » kom fortunigilo (en la Sanskrita « swastika » signifikas : bona simbolo) ma un de nia kompani esis komunisto di qua la patro mortabis en koncentreyo dum la milito e ta simbolo esis abominajo por ilu. Il esis furioza singlafoye kande il videskis olu. Me rimemoras ke plu tarde ni vizitis la urbo Accra konstruktita dum l'islamala periodo ma vakua nun. Dum ke ni trairis la ruri, ni povis ofte vidar infanti e pueri ne tre richa ma qui esis sempre joyoza e ridetanta, tre diferanta de nia pueri en la developita landi qui ridetas nur tre rare e ne aspektas tre felica. En la urbi la sordideso esis aparte videbla ; carelate me memoras nia sejorno en Benares (Varanasi por l'Indian) qua esas la sant urbo di India ube fluas la sakra fluvio Ganga. Ni povis spektar la turbo de la pilgrimanti, la yogisti, la « ghat »-i (loki por purigado) e nia guidisto exhortis ni sequar lu en stretega strado. La choseo esis tre desneta, forsakun strato de polvo e kraso ye plura centimetri, la laterala kanaleti kontenis tre malodoranta rivereti de urino e feko, me esis tre deskontenta pri la fakteto ke ni mustis trarir tala loko e por fine vidar quo ? Mikra templon sen merkinda beleso ma kovrita per orea tekto ! Ultre to pro la despureso e nesalubreso di la nutrivi, me povis nur manjar rizo e banani. Tamen, me ne havas nur mala memoraji. En butiko

Taj Mahal.

me sucesis marchandar e komprar po sat chipa preco belega mikra pikture graburita sur ivoro qua reprezentas la deo Vishnu e lua deal spozino Laksni.

Proxim la fino di nia sejorno ni exkursis exter India a Nepal. Esas granda difero inter amba landi. Nepal esas montala lando Himalayana. La temperaturo esas plu koldeta, la montala peizaji admirinde bela e la sordideso tre limitizita kompare ad India. La lando esas tre povra, ma la povreso ne havas nur mala lateri, nome la chefurbo di Nepal, Katmandu, esas splendid urbo kun marveloza tradicionala arkitekturo netushita e nefushita dal « progreso » (adminime esis tale en 1982). En la stradi onu povas vidar statui di la lokala deaji qui aspektas quaze surrealista skulturi. Nepal esas mi-buddhista e mi-hinduista lando, ma, segun semblo, la du religii kunexistas pace. Ulafoye me promenadis enstrade kun ne plus tre yuna kompanulo kande du yunuli

evanta cirkume dek-e-du yari pregis insiste almono da ni. Ni ne savis quale desinkombreskar kande me haveskis ideo : pro ke la homi en ica mondo-regiono esas tre religiema e mem supersticoza, me dicis Angle : - « I am the friend of the devil, I will cast a spell on you » (Me esas amiko dil diablo e vin me sorcos) e me adjuntis kelka stranja silabi sen signifiko. Quik l'adolecanti departis kurante e to tre astonis mea akompananto qua delore kredis ke me bone konocas la hikea kustumi e la mentaleso di la lokani.

Nia turistala grupo vizitis pose kun nediskreta kuriozeso mikra Buddhista monakerio e ni vidis kelka refujinti di Tibet qui esas bona mestieristi precipue pri tapisi. La maxim importanta memorajo di mea sejorno en Nepal esis la « vivanta deino » nomizita anke « Kumari ». Kumari esas la deino protektanta Nepal quan puerino supozesas reprezentar. El esas selektita por ta rolo kande el evas tri o quar yari

da astrologi, qui tamen demandas la permiso dil genitori. La mikra yunino denun lojas en bela palaco ube el darsas agar segun plezuro, ma el ne havas la yuro ekirar la palaco. Konseque, generale, la Kumari manjegas bonboni e kuki, e divenas tre grossa. Kande el havas l'unesma menstruado el cesas esar « vivanta deino » e remplasesas da nove selektita infantino.

Pos sat longa vartado avan la palaco, la fortunon ni havis spektar la lora Kumari. El esis puerino evanta ok yari e fakte grosegia.

La peizaji montala di Nepal esas impresive bela ed Ocidentani prizas vehar adibe por longa marchadi (« trekking ») qui posibligas explorar la lando e lua belaji. Me intencis rivenor uladie ad ita lando ma til nun ne agis lo.

Retroveninte ad India ni havis tre agreeabla exkurso, nome ni vizitis la “Taj Mahal” qua esas juste konsiderata kom un de la marveli dil mondo. La Taj Mahal esas sepulteyo di Indiana princino tre amorata da lua sultano-spozo. Ol erektesis cirkum 1650 ed esas splendifidajo dil islamala Indiana arto ye olua kolmo. Kun lua admirinda kupoli ol aspektas quaze Persiana miniaturo sur fundo di bela cielo blua. Interne di la sepulteyo nia guidisto lumizis parto dil muri e ni vidis cintilifanta desegnuri de flori e geometrialia motivi, ek materii qui pensigis pri lapidi inkrustita en la muro. Me facinesis e dazlesis.

Me havas ankore merkinda memorajo qua flotacas surface : la fortunon ni havis en hotelo spektar mariajo Indiana. Kurte ante la ceremonio, la yuna spozino aspektis tre afliktita e ploranta e me shokesis dal

kruela kustomo qua koaktas yunini spozeskar kontrevole kun viri quin li tote ne amoras, e me konsidereskis India malgre la remarkinda kulturaji ja vidita kom « barbara » lando. Tamen me astonesis kande me videskis la spozulo pro ke il aspektis kom sat bela yuno. Me ankore ne esis multe voyajinta e kelkete plu tarde, me saveskos, ke to esas Indiana mori kande futura spozino livas sua genitori, el ploras por montrar sua gratitudo a sua patro e matro ed elua tristes abandonar la familial hemo. Nul altra signifikon havas ico, ma to indikas ke l'Indiani vivas en tote altra universo mentala kam nia.

Mariajo india tradicional.

Yen koncize la naraco di mea voyajo en nord-India e Nepal. Skribante e redaktante pri ta temo, me ritrovas multa memoraji quin me kredis depos longa tempo oblikiata ; ma suficiente spacon me ne havas en ica mikra butelino por omno deskriptar. Me devas adjuntar, ke, kande me reflektas pri ca voyajo nunepoke, me devas konfesar ke me esis durive impresata da India e lua kulturo, monumenti, peizaji, mori, religiozeso e me intelektis ke existis ed existas tre altanivela civilizuri en la mondo qui ne esas occidentalala e de qui multon ni povas anke lernar.

n o v e l o

R N A

Doktoro Kalver, evanta duadek-ekok yari, kemiista injenioro, laboris en Serten, en la fabrikerio di medikamenti Terton, ed il produktis pulvero kontre la tusado.

Lua chefi e kolegi konocis lu kom homo diligenta e skopokoncianta, ma havante nur meza kapablesi. Lu esis celibulo, vivis en mikra komfortoza domo an la urbolimito, rare lu voyajis adexter la hemo, e mem lore nur dum kelka dii.

La chanji cirkum lu eventis subite.

En la prikemia buletino dil Akademio unesme aparis nur unika kurta publikigajo sub lua nomo, ma olun sequis sempre plu longa, importanta kontributaji, precipue pri la feldo di la poke konocata temi.

Lua kariero acensis ad astrala altitudo, e kin yari pose, pro la grandanombra rezultaji sucesoza di lua explori pri la intensa nubesko senobjekta, ilu recevis la Nobel-premio pri kemio.

Lore, ultre Terton, ja esis lua posedaji du altra medikamenti-fabrikerii e tri fabrikerii di kemiala sterko.

La ciencala publiko konsideris lu kom un de la maxim granda kemiisti.

Kande aparis lua trifolia disertajo, facanta revoluciono en la plasmofiziko, la cetera fizikisti envidieme e doloroze sospiris.

Lu ne haltis til la Nobel-premio pri fiziko.

Omni admiris ed envidiis ilu.

Kin yari pose, il recevis anke la Nobel-premio pri medicino, pro la solvuro dil kancer-problemo.

Onu benedikis lua nomo, en Serten on erekjis statuo por ilu, e la maxim famoza universitati di la mondo elektis lu kom honorumita doktoro.

Il esis senkrona rejo di la cienco.

Kin yari pose aparis anke lua unesma romano. Ita libro esis ecitanta, interesiva, plura cent mili de personi lektis ol.

Chefa inspektisto Kolter, kunlaboranto di la Polico Internaciona tenis en sua manui romano lede bindita, imprimita sur delikata papero, ol esis la libro da doktoro Kalver. Ilu lektis ol kinesmafoye. Olua titulo quaze lumozesis: *RNA*.

La romano parolis pri yuna kemiista injenioro K..., qua produktas pulvero kontre la tusado en medikamenti-fabrikerio di mikra urbo.

Lu esas diligenta, skopokoncianta.

Lu vivas sola an la urbolimito, lektas multe.

En lua manui arivas publikigajo, segun olqua la portanta di memoro e savo esas ribonukleata acido, akumulesinta en la organismo, precipue en la cerebro; se on injektas ita materiajo en bestio experimental, la dicitu materiajo transmisas a lu la memoraji e savi di la origino-bestio.

Dum nokti K... facas experimenti per bestii en lua hemala laboratorio.

Lu laboras dum duima yaro, pose voyajas a la chefurbo por periodo de du semani.

Pos longa, skrupuloza prepari il mortigas profesoro Teren, la mond famoza kemiisto. Ilu tranches la kapo di ilti, enterigas la cetera parto di la kadavro en mikra senarboreyo di foresto jacanta proxim la chefurbo, la kapon ilu laboras, la extraktita ribonukleata acidon il injektas en la tisuo di sua propra cerebro.

Ilu haveskas grandega idei, precipue pri la poke konocata temi, e la intensa nubesko senobjekta. Il obtenas sempre plu multa importanta rezultaji, e recevas la Nobel-premio pri kemio. Provizita per la kapablosi di profesoro Teren, il elaboras specala metodo kemial por desaparigar homala kadavro, per ita metodo esas sentrake desaparigebla la osti homal e mem la ostocindro.

La fato di profesoro Teren sequesas da olti di fizikisto Koll e profesoro Holdin. Ilu mortigas ili, extraktas de lia kapi la ribonukleata acido, e proprigas a su lia memori e kreokapablosi.

La senkapigita kadavrin il desaparigas sentrake en la senarboreyo forestal.

Pro lua plasmofizikala explori e la solvuro di la kancer-problemo il recevas la Nobel-premii pri fiziko e medicino.

Senkrona rejo di la cienco il esas.

Il recevas omno quo esas receivebla, nulu suspektas ilu, tamen il komencas timar.

Do ilu mortigas un de la maxim famoza advokati dil mondo, nome la Brazilia-landana doktoro Migelo, e per la kustumala metodo il kaptas la savo di lu.

Ja il savas omno pri la kriminala aferi, procesala proceduri, pri la maxim mikra nuanci di la defenso-strategio.

Il quiesteskas, vivas felice, spozigas yun aktorino, naskas a li filii.

Uladie il vejas kun stranja nokonocata dursto. Dum plura semani ilu afliktas senforma, tormentanta, «stress»-iganta desquieteso, til ke fine ilu vortigas ol por su.

Il aspiras reputeso artistal.

Longatempe il pensadas. Nervoze lu marchadas hike ed ibe en la gardeno di lua apudmara *villa*, e pose il departas por voyajo.

Ilu ocidas la Nobel-premiizita verkisto Sorter, e, extraktinte de lua cerebro la literaturala ribonukleata acido, desaparigas lua kadavro en la senarboreyo forestal.

Ilu komencas skriptar. Il sentas nerezisteblo preso, e il redakteskas romano, olqua parolas pri yuna kemiista injenioro K..., qua produktas pulvero kontre la tusado en apoteko di mikra urbo.

Chefa inspektisto Kolter examenis mem la maxim mikra detali. La indici, trovebla en la romano, precise kongruas kun la indici e cirkonstanci di kin nesolvita kriminala aferi.

Quik il raportis pri la suspekti a lua chefo, ma ilti mokis lu.

Kolter esis persistema, il ne cedis: il insistis che lua chefi, til ke iti konsentis questionar profesoro Kalver.

Ica laste dicitu, ofensata, ridis superioresale, e kun la savozeso karakteriziva por la maxim famoza yuristi, il refuzis e repulsis la akuzi.

Chefa inspektisto Kolter departis, e rivenis a la chefurbo nur dum la dio di la duesma questionado. Kalver ne mem venis a la policeyo, il sendis sua advokato.

Pos la questionado di testi Kolter prenis de lua posho dina revuo literatural, e lektis laute de ol novelo. La temon di ca kriminala novelo redaktis profesoro Kalver, quik pos la publikigo di lua romano. En ol il deskriptis

procedo valida por sentraca desaparigo di kadavri, ed anke la inversa metodo, per qua la desaparigita traci povas esar rikreebla: la kemiala procedo detaloze elaborita esis tre komplikita, en ol formikumis komplikita formuli, e la redaktisto di la revuo aparigis ca verko nur pro konsidero a la autoro.

Onu traoris omna senarboreyi di la foresto proxim la chefurbo. Fine sur

Segun novelo da la Hungara autoro GYULA HERNADI.

mikra herbeyo per la metodo da Kalver onu trovis la identigebla traci.

Kalver esis pendigita.

Dum la sequanta dio on trovis lua kadavro senkapigita en la kadavreyo.

Depos lore on aparte observas ita sciencisti, qui atingas signifikanta rezultaji pri kemio, fiziko e medicino, e pluse redaktas romani.

LA TRUBADURI

La unesma trubaduro esis Guilhelmo duko di Aquitania e komto di Poitiers. Lua unesma kanti evas de 1100. Ito esis la epoko kande la Kelta miti riaparis sur la kontinento Europana. La unesma bardo di qua onu konservis historiale asertita memorajo, probable kantis che la korto di Guilhelmo di Aquitania. To esis anke la tempo kande la kanson de Rolando (1) ed omna heroala kantaji qui til lore transmisesis parole, fine, skribesis, ma en tala kantaji onu klamis militistala paroli prefere kam amoro.

Guilhelmo havis tote altra mentaleso ed esis tante rebela, ke dufoye il exkomunikesis dal katolika Eklezio.

Il partoprenis l'unesma kruco-milito tardesante e tale evitis multa kombati. Lore il arivis en Oriento plu kom turisto kam kom militistala chefo e konoceskis kom artisto la muziki Araba, Turka e forsan mem Indiana, pro ke dum la lora tempo, ti qui, onu plu tarde nomizos Cigani (2), esas nefore de Konstantinoplo.

Dum ica tre importanta epoko, l'Arabi preske sola, posedis la ciencala texti Greka, quin la intelektozi Hebreia e Kristana prizis tradukar, e tale esis aktiva kulturala ed intelektala kambii. Guilhelmo qua tre diletis la mulieri, tre probable, amoreskis bela Arabini, ma to nule impedis lu partoprenar la kulturala kambii en plura domeni, precipue muzikala e ciencala.

Do ita siniro – tatempa plu potenta kam la rejo di Francia – komencis la movado dil trubaduri e samokaziono duktis en Ocidento la nociono dil servo a Damo. Ma ica poeto savis anke trovar nova vorti por expresar nova pensaji

pro ke remplasigante la Latina, tillore uzata en la kantado, il adoptis la linguo dil simpla populani (t.e. en ita parto di Europa la Ocitania linguo).

Tamotive, la arto dil trubaduri divenis rapide popul-kulturo, en qua la mulieri – inkluzite la ruranini – kantis amoro e vivis per lu kun certa sexuala libereso ! Dop ica fasado existis spiritala aspekto, cetere la vorto trubaduro venas de la radiko « trobar » qua signifikas « trovar » (evidente la Ocitania linguo di nuna sud-Francia tre similesis Ido). Ito tamen havis senco plu vasta kam en Ido, nome « trobar » implikas libereso ed impertinenteso. Onu kantas pri la singladia vivo quale ol esas, kun lua omna aspekti.

Multa trubaduri esis siniori, ma anke esis inter li migranta kantisti veninta de la simpla populani, quale la tre famoza Bernardo di Ventadorn, filiulo di servistulo. Anke existis kanoniki qui audacis kantar pri amoro.

Altri esis trubaduri e pose divenis monaki. Ula Perdigon, nericha rurano, qua esis dotita per granda kapableso muzikal, esis simpatiinda a multi, sakrigesis kom kavaliero e finis sua vivo kom monako.

Tala libereso e sociala movebleso duris dum du yarcenti de 1100 til 1300, e la Eklezio nule povis agar kontre. La mulieri kantis tam multe kam la viri, la siniori ne esis plu importanta kam talentoza rurani... Evidente, onu esis dum tempo ed en medio di granda vivozeso ube la maxim grava vorto esas la Joy ! (Joy en Ido ; tre simila vorto kad ne ?). Ma, itere, « Joy » havas plu vasta senco qua iras de la maxim grosiera plezuro sexual til la maxim mistika beateso, de la texti di Guilhelmo di Aquitania plena de sensualeso, til poezio kantanta amo al Santa Virgino (3).

La trubaduri volis enirar tre homala mondo ube omna emoci, deziri, melankolii ed esperi darfias expresesar... Ma sen obliviar to quo esas trans la deziro ! To esas anke la senco dil Tantrismo (4) : juar plene la vivo por perceptar la pleneso spiritala e kosmala qua esas exter la koncio pri desficeso e fino. La trubaduri havis tre libera konduto e ne vivis koakte kun nur un spozo. Alienor di Aquitania, rejino di Francia e pose di Anglia, e matro di tri reji, inter li Rikardo Leonkordio, esis samatempe militistino ed amorantino. Or, el transportis la nocioni erotika dil trubaduri a nord-Francia e plu tarde ad Anglia. La unesma trubaduro, t.e. elua avulo, esis tre kurajoza kavaliero e granda poeto. Do, li amba esis tre komplexa homi.

Ita poeziala kanti iris til maxim alta spiritaleso. Bernardo di Ventadorn dicas : « En joyo mea kanto debutas, en joyo mea kanto permanas e finas », od altra qua konfesas : « Nur esas joyo por me, olta qua nihiligas omna altra joyo ».

Tota Europa influesis dal trubaduri :

Pos kondamno cirkum 1280 da episkopo di Paris qua refuzis la erotika nocioni dil trubaduri, multi de li fugis a Germania, a Flandria, ad Anglia, Portugal, Italia, edc...

Ton dicinte, la trubaduri esis voyajeri. Tante plu ke lia linguo kantesis, en Kastilia, en Italia, en Hungaria... e mem en la nordo di Francia ed en granda parti de Europa ube ol konsideresis kom la linguo di amoro. La Germana Minnesänger imitis la trubaduri e tale kreis nacionala literaturo kun autori tale Wolfram von Eschenbach. En Anglia, Shakespeare esis tarda frukto dil kulturo trubadural...

Onu darfas opinionar ke Maestro Eckhart, Ioannes dil Kruco, o Francisko di Assisi debas multe al trubaduri.

La fino :

La lasta trubaduro, Guiraud Riquier, cesis kantar en 1300. Nelonge antee, Peire Cardenal ye la fino di lua longa vivo, skribis : « Me haltigas skribar, la tempi chanjas ! »

Do la tempi chanjis cirkum 1300. Ni ne obligez ke la Templani (5) kondamnesis en 1314, e Maestro Eckhart en 1324... Omno divenas diferanta, la katedrali ne plus konstruktesas, la famini advenas... La transmisado dil mistika tradicioni divenas multe plu diskreta. Onu eniris la tempo dil sekreta societi.

- (1) Kansono di Rolando : Unesma konocata verko en la Franca linguo.
- (2) Cigani : La Cigani esas de Indiana origino.
- (3) Santa Virgino : En la Kristana religio, la Santa Virgino esas la matro di Deo.
- (4) Tantrismo : Indiana filozofio tre sensuala. Aparis cirkum la 5ma yarcento di nia ero.
- (5) Templani : Monakal ordeno famoza dum la Mezepoko ed abolisita e persekitita dal Franca rejo Filipo IVma la Bela (1268-1314).

Libere tradukita segun artiklo da Bernard Klein en la revuo « La Vie Naturelle » [La Vivo Naturala].

LA SANSKRITO

La Aryani invadeskis India cirkum 1.500 ante nia ero. Li konquestis nord-India pokope ed impozis ad ol sua linguo. La maxim arkaika formo dil Indiana-Aryana linguo t.e. la linguo dil religiala himni nomata « Veda »-i esis preske la sama kam olta dil arkaika Persiana linguo. Pos la konquesto, la linguo evolucionis rapide per la influo dal idiomii dil desvinkinti e disdialekteskis en multa regionala idiomii. Tamen la sacerdoti mantenis preske netushita la originala linguo, nam ol esis la sakra linguo dil Aryana religio, same kam la katolika Eklezio mantenis la Latina en Europa dum la Mezepoko. Certe esis differi en pronuncado e vortaro segun la regioni, ma ica differi, generale, ne impedis l'interkomprendo. La skribarto veninte probable de la Feniciani aparis cirkum

la 8ma yarcento a.K. Ye la 6ma yarcento a.K. la Buddhismo, granda konkurencanto di la religio tradicional Hindu-a, difuzesis ed havis kom linguala instrumento, la lokala popul-linguo nome la Pali-a. La fakto ke la Buddha e la Buddhisti uzis ica popul-linguo helpis egardinde la difuzo di lia doktrino. La bramani (sacerdoti dil Hinduismo) reaktis e cirkum la 3ma yarcento a.K. genioza Indiana gramatikisito di qua la nomo esis Panini fixigis e pluperfektigis la sacerdotala linguo. Il kreis unesala ortografio, pronuncado, gramatiko e vortaro. Precipue, il kreis gramatikala reguli qui ne existis en la tillora uzado di ca linguo e posibligis expresar la maxim delikata e richa nuanci dil pensado homal. Lore ica linguo esis tam artificala kam Ido ed on nomizis ol la Sanskrito (la perfekta

linguo) kontraste a la Prakriti qui esis la regionala popul-lingui. La Sanskrito divenis la linguo dil Indiana kulturo e mem la plu tarda texti Buddhista di la Mahayana Buddhismo redaktesis en ita idiomo. Omna importanta ciencala, religiala, literaturala, medikala edc. verki di tota India esis lektebla en la Sanskrita linguo. Ol anke difuzesis en la mondoparto sub kultural influo di India,

t.e. en la vicina landi tale Indo-Chinia, Malayia, Indonezia e kelk altri. Lore la Sanskrito, ye la komenco di nia ero, esis vera internaciona linguo komuna e segun la vorti dil Indiana autoro Kaka Saheb Kaleskar ol divenabis : « ulo quale sucesoza Esperanto (moderna) ».

Do, samideani, forsan la adopto di nia linguo dependas de nova sucesonta religio...

URBO FIGEAC

Mea matro lojas en urbeto de cirkum 9.000 habitanti en Ocitania (sud-Francia) e yen texto extraktita de Germana lernilo pri Ido, evanta de 1924, olqua deskriptas Europana urbeto Mezepokal. Ita texto tre pensigas pri Figeac.

L'anciena urbo: L'anciena parti di nia urbo existas ja depos la mezepoko. Olim komto invitabis komercisti, ke li establesez su an la komercala strado: nam la komerco bezonis merkati. Richa komercisti sequabis l'invito, e balde li konstruktabis urbo e fortifikabis ol per muri. La butiki divenis plena. Anke kelka mestieristi, exemple bakisti, buchisti, masonisti, seruristi, taliori ed altri venis. Pokope la mestieri florifis. An la rivereto habitis la peskisti e la tanagisti; en streta stradeto la shuifisti fasonis la ledro. La menuzisto fabrikis mobli en sua laboreyo, e la veturifisto veturi. En altra stradeto la texisti texis la telo o la lano, quan la homini filigabis.

La potifisto e la forjisto ne darfis mankar. Quon la mastro fabrikabis, ton lu expozis avan sua domo o dop la fenestro. Olca divenis olua vetrino. Dum la merkato-dio granda turbo esis sur la merkato-placo. Omna komercisto e mestieristo ofris vende sua vari. La rurani vendis ligno, bestii, farino e c., e kambiis po to vesti, ornivi ed utensili. La mestieri havis ora sulo. Se la triadek-yara milito ne destruktibus multo, ni povus admirar mem plu multa domi dil unesma florifado di nia urbo.

La difero esas tamen ke Figeac fondesis cirkum la yaro 850 di nia ero, ne da komto, ma da monaki; nome benediktani kreis ibe abadeyo e kompreneble engajis kelka laboristi en la cirkumajo dil abadeyo por sorgar pri la materiala vivo dil monaki.

Dum la 12ma yarcento la monaki venigis multa nova habitanti e laboristi, qui fugis la opresado dil feudala siniori;

e tale naskis komono qua jeresis da «konsuli». Pro ke ita urbo jacis inter Atlantiko e Mediteraneo, ol esis tre valoroza loko por komerco e mem plura familii komercista veninte de Italia instalis su en Figeac. La lojanti e la urbo pluricheskis dum la 13ma e 14ma yarcenti. Lore konstruktesis bela kirki e bela patricala domi ek qui multa konservesas ed esas ankore videbla en la urbo-centro.

Regretinde, la cent-yara milti (1337-1453) qua eventis inter Francia ed Anglia finis ita ora epoko. Komence la Figeac-ani ne volis partoprenar la milti pro ke lia rejo esis la rejo di Francia, ma lia suzereno kom duko di Aquitania esis la rejo di Anglia. Pluse li havis ecelanta relati komercal kun la Angli ed esis desfacila pensar ke li divenabis enemiki. Tamen dum 1370, Angla trupi atakis e kaptis la urbo. Parto de olu destruktesis per fairo e la habitanti mustis pagar alta pekunio-quanto kom ransono. De ta tempo til la milti-fino (1453) la urbo vejetis nam la provinco Quercy (Kersi) en qua inkluzesas Figeac esis terorigive devastita per la kombati, per la mizero e dal raptisti. En 1450, Quercy esis preske vakua de habitanti, multi mortis pro milit-agadi, famini e dessekureso, ma anke multi fugis la regiono tante sufranta til tre fora loki, mem til nuna Chekiana republiko. Pos la milti, onu venigis lojanti de vicina provinci, Rouergue (Ruerg) ed Arvernia por ripopolizar Quercy e Figeac. La urbo rikonstruktesis ed itere prosperis. Dum la 16ma yarcento bela domi segun Renesanco-stilo edifikesis. Ma ica feliceso ne duris eterne: dum la duesma duimo dil 16ma yarcento, religiala militi eruptis inter katoliki e protestanti e duris de 1562 til 1598. En 1576, la urbo kaptesis da protestanta milicani qui ocidis parto del habitantaro ed incendiis multa domi e konstrukturi, precipue kirki. Merkinde,

ke la intercivitana militi destruktis multe plu multa konstrukturi kam la stranjera militi. La ruinaji qui facesis en la Germana urbo dum la triadek-yara milti (1618-1648) ne facesis en la Franca urbo dum la centyara milti pro ke multo posrestis malgre la dramatatra situeso dil provinco, ma dum la religiala militi dil 16ma yarcento, granda parto de la Mezepokala heredajo desaparis.

En 1622, kande rejo Ludovikus XIII-a vinkis revolto di protestanti, l'urbo Figeac liberigesis del protestanta tante odiata dominaco. La protestanti su refujis en la urbo Montauban, qua delore juis tre mala reputeso en la regiono. Pos la liberigo, onu rikonstruktis parto del urbo en baroka stilo e la kirki esis bone restaurata. La 18ma yarcento esis tranquila e sat prosperoza. Desfortunoze, revoluciono preparita de longa tempo eventeskis dum 1789 e ruinis ica modesta bona stando. Dum la 19ma yarcento, ica urbo restis kelke povra, notinda tamen ke Jean-François Champollion (1790-1832) ilqua esis la unesma homo, apta dechifrar la Egiptiana hieroglifi, pos multa yarcenti de nesavo itateme, naskis e vivis granda parto di sua vivo en Figeac.

La prospero erste retrovenis cirkum 1930 per la kreado di avionala fabrikerio en Saint Dau (suburbo di Figeac). Regretinde, kurte pose, eventis la duesma mondo-milti e ye la 12ma di junio 1944, la nazisti deportis parto de la lojantaro aden koncentreyi, nur pro ke existis kelka aktiva kontre-nazista partisani en la regiono. En urbo lore lojata da 7.000 habitanti aproxime 150 personi mortis en koncentreyi.

Nunatempe, la urbo lojesas da 9.000 habitanti, onu bone restauris Mezepokala domi, la avionala

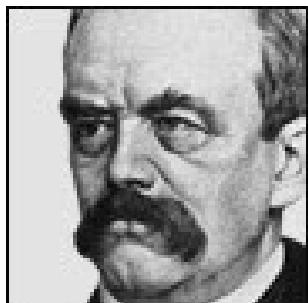
fabrikerio aquirigas relativa prospero plufortigita per turismo.

Figeac esas urbo di Occitania (un triimo de Francia). Dum la Mezepoko, onu parolis ibe la Occitana qua esis la linguo dil trubaduri e di altanivela kulturo. En 1539 per edito di Villers-Cotteret, rejo Franciskus (François) I-a rezolvis ke la nura oficala linguo dil administrerio esos denun la Franca. Lore, pokope, la Franca mixesis a la Occitana qua divenis «patois» (dialektacho). Kande me esis puer, dum la yari 1950, la olda e la mezevoza rurani esis kapabla parolar olu fluante. Olua soni multe plu similesis olti dil Italiana, Hispana e Portugalana lingui kam olti di la nord-Franca idiomo. 25 yari ante nun, la rurani uzis olu lor la merkati e ferii qui eventis en Figeac. Nunatempe kande me vizitas mea matro en Figeac ed iras a la merkato,

onu ne plus parolas ibe la linguo ma nur la Occitana dialekto (t.e. la Franca parolata kun Occitana acento). Ica dialekto esas multe plu muzikatra ed eufonioza kam la nordala dialekto ed esas vivanta eko di la linguo dil trubaduri konocata dum la Mezepoko en preske tota Europa. Ka signo dil tempi? Onu komencas kelkete audar la soni dil Angla linguo; to ne esas la ago da snoba lokani volante uzar la prestijoza Anglosaxona idiomo, ma la parolmaniero di Britaniana pensioniti qui aquiris domi e tereni hike pro ke oli esas multe plu chipa kam en Britania. Anke subkoncie la fakto, ke Aquitania (sudwest-Francia) esis dum plura yarcenti (1154 til 1453) min o plu Angla provinco, pleas importanta rolo, e do historiala tradicioni ne mortas e transiras la yarcenti.

Artiklo da Jean Martignon publikigita en Letro Internaciona en 1999.

C I T A J I

«La diplomaco sen la armi, ico
esas muziko sen la instrumenti.»

Otto von Bismarck

«On guernas plu bone la homi
per lia vicii kam per lia vertui.»

Napoléon Bonaparte

,Questionanto – Qui esis vua informofonti por redaktar ita biografio?

Jacqueline Dauxois – La texto autentika esas querebla che Victor Duruy, ilqua esas un de la specialisti dil Antiqua Epoko Romana. Lo ne esas astoniva trovar paroli proxima a ti pronuncita da Zenobia quik de la duesma yarcento pos Kristo.

Q – Inter fiktiveso e realeso, qua esis reale Zenobia?

J D – Zenobia esis reale ta quan me deskriptis, nam, se la skriptado ne konsistas en revelar la vereso di persono pri qua ni havas nur informo-fragmenti, lore skriptar esas neutila. La ‘komputatori’ 3D sucesas restaurar sublima statuo trovata funde di oceano ed amputata de gambo o brakio. La arkeologiisti restauras la forumi romana per komencar lia laboro departante de la ruinaji. Skriptisto agas tala laboro depos tre longa tempo e sen komputatoro en la kapo. Suficas konocar la radiki historial di persono, nam oli esas koakte justa! Ni savas per sekura informo-fonto ke Zenobia esis vidvino, ke el kombatis sola kontre l’Imperio Romana e ke el konquestis

Interviuvo pri romano oriental
Extrakturo de jurnalal artiklo

ZENOBLA

Jacqueline Dauxois ravisas ni, per deskriptar la destino di Zenobia, elta quan elua samtempani nomizis «la rejino di Oriento». El havis regno super omna komparo, nam nulatempe antee muliero fondabis imperio. Jacqueline Dauxois esas l’autoro di plu kam triadek verki. Elu signatas per lua “Zenobia” epikatra e brileganta romano e fordunktas ni ad astoniva historio.

Egiptia ed Avan-Azia. El povas nur esar splendida e grandioza persono!

Q – Ma precise, vu igas elu tante humana ed altruista...

J D – Pro ke el esis tala! Lua tempo esas la duesma yarcento p. K., el esas muliero, e luktas kontre la Imperio Romana, kontre ti qui koaktas elua lando a persekti kontre Kristani e ‘manikeisti’ por plenigar la cirki. El esas tre proxima mentale a la manikeisti ed a la Kristani, me inventas nulo nam ica omno esas atestata. El regnas sola dum sis yari, ed opozesas a la legi di Roma. La maxim granda defekto dil Imperio Roma, ecepte la sklaveso, konstitucesas per la cirko-ludi koaktanta homi, qui refuzas adorar Caesar, kombatar til morto por amuzar la populani. Caesar deklaras esar Deo, di qua la legi impozas ad omna civitani Romana veneracar ilu. Zenobia apartenas a Romanigita familio ‘quoniam’ Siria esas teritorio Romana, ma el refuzos ica Romana modelo.

Q – Zenobia, rejino di Palmyra, interdiktas la religiala opresado lor elua regno. Quala esis lua kredaji?

J D – Nulatempe esis persekuti dum lua regno-tempo. Me mem konocas historiisto nuntempa qua asertas, ke, se el vivabus dum kelke plu longa tempo, elu konvertabus su a la Kristanismo.

El sendubite atraktesis da Mani, la manikeisto qua opozigas lo bona e lo mala, l'obskureso e la lumo e pri qua on povas asertar ke il esas origine de la gnozo di qua la Kataristi, en lia ecesaji, esis la lasta reprezentanti, per pronar l'absoluta abstinenco sexual. Pro ke el havis tri filii, on darfus supozar ke el sentis su mentale plu proxima a la Kristani.

Q – *La morto di Zenobia esas objekto di kontredicanta versioni, segun certena personi el esabus senkapigita konforme a la regulo Romana, segun altra homi el mortabus pro maladeso od igabus su deperisar sur la navo qua forduktibus elu a Roma. Anke segun plusa personi el esabus indulgata, instalita en Tivoli en komfortoza retreteyo e rimariajita a senatano. Segun vu el venenagas su. Pro quo vu selektis ita versiono di la fakti historial?*

J D – Mea-opinione, el vivis tam longatempe kam el esperis rikonquestar elua trono, cetere min por elu ipsa kam por elua filii. Ne esas en la imperiala logiko Romana ocidar la kaptita suvereni...

Q – *Vercingétorix tamen mortigesis...*

J D – Il esas excepto. La milito kontre Zenobia nule relatis olta entraprezita kontre Vercingétorix. L'imperio di Zenobia esis 'lontana' e la guvernanti di Roma sentis su min minacata.

Q – *Ka Zenobia veneracesas kom heroino en Siria?*

J D – Tote ne ! Roma havis kom sentenco : "Desfotunoza esez la desvinkinti". Singlafoye kande la Romani volis efacar ula persono de la

historio, li sucesis. Imperiestrino Romana, darfus nur esar la spozino dil imperiestro!

La Romani alteris la historio pri Kleopatra. Palmyra rezigesis e Zenobia, hodie, ne esas tre konocata en Siria. La nuna rejimo, qua velizas la mulieri ed inkluzas eli, ne povas institucar kom heroino muliero qua defensis la libereso esar muliero. Zenobia guvernus, nominis elua generali. El esis quaze nova Alexandros.

Q – *Posrestas nur tre poka imaji pri Zenobia...*

J D – Tre poka pro ke, segun lia kustomo, la Romani martelagis omno. Aurelianus skribis pri elu: «*Iti qui dicas ke me vinkis nur ula muliero ne savas quala muliero el esis, talgrade el agis rapida rezolvi, havis persevero pri elua projeti ed esis energioza opoze a la soldati.*»

Q – *On savas tamen quale el aspektis, kad?*

J D – Yes. La raportisti dil Antiqua Epoko konkordas por asertar ke el esis plu bela kam Kleopatra, el esis mikrastatura, tenua ed el havis la reputeso esar muliero havanta grand inteligenteso. Onu konocas de lua vizajo nur portreti sur l'avero dil moneto-peci. Parolesas pri la portreti di muliero mi-Greka e mi-Araba, qua profitis edukado digna de Romana nobelo. On dicas anke pri elu ke el kondutis «*quale viro*», kavalkante, chasante kun lua oficiri e cirkondante su per poeti e filozofi. Esas hodie deziro abasar omno quo esas genioza a la nivelo ordinara, personale me prizas ke Zenobia superiras me omnarelate, me prizas ke Alexandros iris til India... La maestro-verki produktita lor la Antiqua Epoko havas beleso super omna komparo. Me ne deziras ke ita exceptala homi plubasigesez a la nivelo di mezvalora personi.

Interviuvo da Catherine Robinson publikigita en la diala jurnalero PRESENT.

TAO TE KING

Sequo okesma

XXI

La kontenajo di la granda Vivo
esas tote efekto dil SENCO.
La SENCO anmizas la kozi
Segun maniero tante kaosatra, tante
obskura.
En lu esas imaji
kaosatra, obskura.
Tenebroza, nesondebla,
esas en lu la semino.
Ita semino esas absolute vera.
Lu grantas la sekureso.
De omna tempi til hodie,
onu ne povis karear nomi
por konsiderar la kozi.
Deube venas a me ica konoco di la
naturo di omna kozi?
De la semino, juste.

XXII

To quo esas nur duimo divenos totajo.
To quo esas kurvigita divenos rekta.
To quo esas vakua plenigesos.
To quo esas konsumita esos rinovigita.
Ta qua havas pokoj recevos
Ta qua havas multo, perdos.

Tale facesas la Sajulo:
Il embracas l'Uno,
il esas modelo por la mondo.
Il ne serchas brilar,
itaque il atingas la lumizo.
Il ipsa ne volas escar ulo,

Deube venas lua splendideso.
Il esas sen vanitato,
itaque il perfektigas sua verki.
Il ne vidigas su por la glorio
itaque il divenas famozo.
Nome ta qua ne luktas,
nulu en la mondo povas luktar kun lu.
L'anciena sentenco: «To quo esas duimo
esas rihavonta lua integreso»
ne esas vana parole vere.
En ol inkluzesas omna realigo vera.

XXIII

Sparez tua paroli,
Ed omna kozi esos senproblema.
Uragano ne duras dum tota matino.
Subita pluvo ne duras dum tota jorno.
Qua do produktas li?
Cielo e Tero.
Se Cielo e Tero ipsa ne povas facar ulo
duriva, quante min multe povas ico la
homo.

Tale se tu laboreskas segun la VOYO,
tu esos unionita sur la VOYO kun ti qui
esas ibe,
tu esos unionita en la VIVO kun ti qui
havas la VIVO,
tu esos unionita en la povreso kun ti qui
esas povra.

Se tu esas unionita kun li en la VOYO,
joyoze, ti qui preiras tu ibe
venos renkontre a tu.

Se tu esas unionita kun li en la VIVO,

joyoze, ti qui havas la VIVO
venos renkontre a tu.
Se tu esas unionita kun li en la povreso,
joyoze, ti qui esas povra

venos renkontre a tu.
Ma la homi nefidema
renkontros nula fido.

HISTORIO DI ROMA

Pyrrhus, rejo di Epirus.

Pyrrhus, rejo di Epirus, esis descendanto di Akhilleus per lua matro, e di Herkules per lua patro, havis en lua agitema mento la projeto konquestar la mondo; konstatante la potenteso dil Romani, il konsultis l'oraklo di Apollo pri la konkluzo dil milito quan il intencis entraprezar kontre li. Ilu recevis de la Deo resundo dusenca, e qua, en la Latina, signifikis samatempe: Yes, Pyrrhus, tu povos uladie vinkar la Romani. Yes, Pyrrhus, la Romani uladie povos vinkar tu.

Pyrrhus interpretas ca oraklo segun lua deziro; e, por sokursar Tarentum, deklaras milito a Roma. Il fugigas, proxim Heraklea, konsulo Levinus, ilqua esis trublita lor l'aparo dil elefanti, tillore nekonocata en Italia. Vidante la Romani qui restis sur la bataliagro, omni vundita adavane, Pyrrhus klameskas: «Kun tala soldati, me povabus balde konquestar la tota universo.»

Lua amiki gratulas il: «quala importo povas havar a me, lu respondas, tala vinko kande me perdas l'elito di mea armeo?» Il iris kampar ye duadek milii de Roma e retrosendis sen ranson la militkaptiti a Fabricius. Kande il vidis riaparar Levinus kun nova trupi: «Me havas, lu dicis, kontre la Romani la fato di Herkules kontre la hidro.» Vinkita da Curius e Fabricius, il fugas a Tarentum e

transiras a Sicilia. Balde il rivenas ad Italia, en Locri, e probas spoliar la trezori di Proserpina; ma naufrajo riportigas li al templo di ca Deino. Lore Pyrrhus retrovenas a Grekia e dum la siejo di Argos, il ocidesas per frapo di tegulo. On adportas lua kadavro al rejo di Macedonia Antigone, qua sepultigis lu kun splendideso. Pyrrhus retropulsata da Romani lor duesma batalio retromarchabis a Tarentum: un yaro pose, on sendis kontre lu Fabricius, qua ja venabis a lua korto kom ambasadisto, e di qua il probabis neutile subornar la vertuo per promisar a lu la quarimo de lua rejio. Pro ke la kampeyo dil Romani ed olta di la rejo esis vicina l'una de l'altra; la mediko di Pyrrhus venis, dum nokto, vizitar Fabricius, e promisis a lu venenagar ca princo, se la dicitu konsulo grantus a lu ula rekompenco: Fabricius retroduktigis lu katenizita a lua mastro, quan il informis pri la propoziciu dicitu da lua mediko por mortigar ilu. Lore la rejo plena de admiris por Fabricius, klameskis, onu dicas: «Lo esas sempre ica Fabricius quan esus plu desfacila deviacigar de la voyo dil Honoro kam la suno de lua irado!»

Decius Mus

La habitanti di Volsinium, urbo famoza di Etruria, esis divenonta viktimi di lia laxeso pro agir la

neprudentajo emancipar lia sklavi e pose admisar li che la Senato. Opresata da la koalisuro di ca desestimindi, la Volsiniani sufri su namaniere pro traktesar male e desnoble; li demandis

sekrete sokurso a Roma, e Decius Mus, sendita por defensar li, balde stranguligis la emancipiti en karcero, o livris li a la povo di lia mastri.

Tradukuro extraktita de la verko : DE VIRIS ILLUSTRIBUS

NIA POEZIALA ANGULO

Segun la konsilo da T. Sweetlove trovebla en la numero 4/2006 di KURIERO INTERNACIONA yen lineopa proz-tradukuro di poemo dal Franca poeto Charles Baudelaire.

LA KATI

L'amoranti fervoroza e la ciencisti austera
Amas same en lia matura sezono,
La kati potenta e tenera, superboso-motivo di la domo,
Qui quale li esas koldo-timema e quale li sedentaria.

Amiki di la cienco e di la volupto,
Li exploras la silenco e la hororo dil tenebro;
L'Erebo engajabus li por esar lua funerala kurkavali,
Se li povus po la sklaveso renunciar lia fiereso.

Li adoptas, dum meditar, la nobla posturi
Dil granda sfinxi jacanta en la fundo dil solitaraji,
Qui semblas dormeskar en sonjo senfina;

Lia reni fekunda esas plena de cintili magial,
E peceti ek oro, same kam tenua sablo,
Stelizas neprecize lia pupili mistika.

L'ILIAZO

DA HOMEROS

Rezumo di lo preirinta: *Pro insulto facita da rejo Agamemnôn a lua sakrifisto la Deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda dispujo kun rejo Agamemnôn, la heroulo Akhilleus mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zeus la rejo dil Dei. Zeus konsentas grantar sua helpo ad Akhilleus e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn. Pro miskompreno, la Akhaiani volas departar e retroirar a lia hemo. La rejo e militisto Odisseus tamen probas despersuadar li agar tale, e tandem li preparas su a la kombato. Ma la Troiani avertita da Iris sendita da Zeus preparas su anke a la kombato. 'Nihilominus' amba partisi probas obtenar interkonsento por posibla paco. Ma Zeus sencese tedata da Hèrè acceptas ke fine eruptez la milito. Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a la milito balde komenconta. La kruelaji debutas senfriste ed esas hororinda. La Akhaini komencas desvinkar lore Deino Hèrè rezolvas intervenar per suplikar Zeus qua paroleskas. Plu tarde Deino Athènè instigas Diomèdès kombatar sucesoze Arès la milito-deo. Pro diskurso dal divinisto Hélénos la Troiani rihavas kurajo.*

E Glaukos, filiulo di Hippolokhos, e la filiulo di Tydeus, rapida por kombatar, avancis inter amba armei e kande li esis opoze l'unu a l'altru, kom la unesmo, Diomedes audacoza al kombato parolis a lu tale:

- Qua tu esas inter la mortiva homi, ho tre brava homulo? Me nulatempe vidis tu til nun lor la kombato qua gloriizas la militisti; e certe nun tu esas tre supera a li per tua fermeso, 'quoniam' tu vartis mea longa lanco. Lo esas la filiuli dil desfortunozi qui opozesas a mea kurajo. Ma se tu esas ula Nemortivo e se tu venas del Ouranos, me ne kombatos kontre la Ouranani. Nome la filiulo di Dryas, la brava Lykoorgos, ne vivis dum longa tempo, ilu qua kombatis kontre la Dei Ouranana. E lu persequis, sur la sakra

monto Nysa, la nutristini dil furioza Dionysos; ed elti, frapita per la flogilo dil homocidero Lykoorgos, jetis lia tirsi; e Dionysos favorigita, saltis aden la maro, e Thétis acceptis lu en sua sino, tremanta e kaptita da granda fremiso pro la minaci dal militisto. E la Dei qui vivas repozante iraceskis kontre ilca; e la filiulo di Kronos igis ilu blinda, ed il ne vivis dum longa tempo pose, pro ke il esis odiinda ad omna Nemortivi. Pri me, me ne volus kombatar kontre la Dei felica. Me se tu esas un de la mortivi qui manjas la produkturi di la tero, proximeskez, en la skopo atingar plu rapide la frontieri dil morto.

E la famoza filiulo di Hippolokhos respondis a lu:

- Ho grandanma Tydeido pro quo tu volas informesar pri mea gento? La

generaciono di la homi esas simila ad olta di la folii. La vento difuzas la folii sur la tero, e la foresto jermifas e produktas nova folii, e la tempo dil printempo arivas. Tale la generaciono di la homi naskas e mortas. Ma se tu volas savar qua esas mea gento konocata da multa militisti, saveskez ke esas urbo, Ephyré, interne di la lando Argos fekunda ye kavali. Ibe vivis Sisyphos, la maxim ruzoza de la homi, nome Sisyphos Aiolidès; ed il genitis Glaukos e Glaukos genitis la nereprochinda Bellérophontès, a qua la Dei donacis la beleso e la charmiva vigoro. Ma Proitos, qua esis la maxim potenta de la Argiani, nam Zeus submisabis li a lua ceptro, haveskis kontre il mala pensi ed ekpulsis il de lua populo. Pro ke la spozino di Proitos, la deala Antéia, deziris ardoroze unionesar a la filiulo di Glaukos per sekreta amoro; ma el ne persuadis la saja e prudenta Bellérophontés, e, mentioza, elu parolis tale a rejo Proitos:

- Mortez, ho Proitos, od ocidez Bellérophontès, ilqua, violente, volis unionesar amoroze a me.

Elu tale parolis, e, dum askoltar ica paroli, l'iraco sizis la rejo. Il ne ocidis Bellérophontès pro ke il timegis pie ica mortigo en lua mento: ma il sendis ilu a Lykiè kun tabeleti ube il trasabis morto-signi, por ke il livrez oli a lua bopatro e por ke ilta ocidez ilu. Konseque Bellérophontès iris a Lykiè kun l'auspicio favoroza dal Dei. E kande il arivis adibe an la rivi dil rapida fluvio Xanthos, la rejo di granda Lykiè acceptis lu honoroze, esis gastigema a lu dum non dii e sakrifikis non bovi. Ma kande Eos havanta rozea fingri riaparis dekesmafoye, lore il questionis lu e

demandas vidar la signi sendita da lua bofiliulo Proitos. E, pos vidir oli, il imperis lu unesme ocidar la nedomtebla Klùmaira. Elta naskabis de la Dei e ne de la homi, leono adavane, drako addope e kaprino ye la mezo dil korpo. Elu suflis ardoroza flami. Ma il sucesis ocidar elu pro ke il fidabis la mirakli dil Dei. Pose, il kombatis la Solymi famoza, ed il dicis ke per ico il entraprezabis la maxim ruda kombato kontre militisti. Fine il mortigis la viratra Amazoni. Dum ke il retrovenis, la Rejo facis insidio ruzoza kontre lu pro ke il selektabis e lokizis en embuskeyo la maxim brava militisti dil granda Lykiè. Ma nulu de li rividis sua domo, nam la nereprochebla Bellérophontès mortigis li omna. E la Rejo saveskis lore ke ita viro esis de la famoza gento di ula Deo, ed il retenis lu e donis a lu sua filiino kom spozo e la duimo de sua dominaco rejali. E la Lykiani selektis a lu domeno, la maxim bona de omna domeni, plena de arbori e de agri, por ke il kultivez olu. Ed ilua spozino donis tri filii a la brava Bellérophontès: Isandros, Hippolokhos e Laodaméia, ed el genitis la deala Sarpedòn kovrita per bronzo. Ma kande Bellérophontès odiesis dal Dei, il vagadis sola en la dezerto di Alèios, Arès nesaturebla pri milito ocidis lua filiulo Isandros, dum ke ilta kombatis la glorioza Solymi. Artémis havanta ora reini, iracoza, ocidis Laodaméia; ed Hippolokhos genitis me, e me dicas ke me naskis de ilu. Ed il sendis me a Troiè, imperante me esar la unesmo inter le maxim brava, por ne senhonorigar la generaciono di mea ancestri qui habitis Ephyrè e la granda Lykiè. Me gloriizesas esar de ta gento e de ta sango.

Ilu parolis tale, e Diomèdès brava por kombatari, esis joyoza, ed il sinkis lua

Ianco en la tero nutriva, ed il dicis bonvolante a la princo dil populi:

- Tu esas certe mea anciena gasto patral. Olim la nobla Oineus acceptis dum duadek dii en lua domi la nereprochebla Bellérophontès. E li kambiis bela donaci. Oineus donis splendida espado-zono ek purpuro e Bellérophontès donis ora kalico tre kava quan me poslasis, dum departar, en mea domi. Me ne memoras Tydeus, nam il lasis me kande me esis yun infanto kande l'armeo dil Akhaiani perisis avan Thèbè. 'Itaque' me esas amiko a tu en Argos, e tu esos la mea en Lykiè kande me iros vers ita populo. Ni evitez nia lanci, mem en la meleo. Me esas mortigonta altra Troiani famoza e lia Federiti, sive ke ula Deo adduktos li a me, sive ke me atingos li, e tu agos same a sat multa Akhaiani, se tu povos ico.

Kambiez nia armi, por ke omni saveskez ke ni esas patrala hosti e gasti.

Tale parolinte amba, li decensis de lia chari e presis a su la manui e juris esar

amiki. Ma la Kronido Zeus konfuzigis la mento di Glaukos, qua donis a la Tydeido Diomèdès ora armi di qua la preco esis cent bovi po bronza armi di qua la preco esis non bovi.

Quik kande Hektor arivis a la pordi Skaies ed a la Fago, omna mulieri e filiini dil Troiani kuris cirkum ilu, nam eli esis desquieta pri elia filiuli, fratuli, pri elia samcivitani e spozi. Ed il imperis ke eli suplikez omna kune la Dei, nam granda trauro esis destinita a multi de eli. Kande il atingabis la bela domo di Priamos havanta portiki brilanta – ed ibe esis kinadek marajal chambri ek polisita petri, konstruktita le una apud le altra, ube kushis la filiuli di Priamos kun lia legitima spozini; ed, opoze, en la karto, esis dek-e-du alta chambri ek polisita petri, konstruktita le una apud le altra, ube kushis la bofiliali di Priamos kun lia spozini chasta, - ilua matro veneracinda venis renkontre a lu, jus ye l'instanto kande el esis ironta adche Laodikè, la maxim bela de elua filiini, ed el sizis lua manuo e parolis tale:

(*Duro sequos*)

TILL STRIGOSPEGULO

La sepesma rakonto

dicas quale Strigospegul' manjas la frumento-pano o la paneto kun altra yunuli e quale il mustas manjar ico plu kam il kapablesas ed ultree batesas.

Or esis kustomo en la vilajego, en qua Strigospegul' habitis kun sua matro: Kande domomastro buchis porko, lore la yuna filii dil vicini iris aden la domo ed ibe manjis supo o pureo. Ico nomesis la frumento-pano. En ca lando habitis mikra havajo-posedanto en la sama

vilajego, ed ilca esis tre avara pri sua manjajo e tamen ne darfis refuzar a la yuni la frumento-pano ed il inventis ruzo pri la maniero kauzar troa satureso a li pri la frumento-pano, ed il tranchis en fromajo-recipiento harda krusti di pano. Kande la 'kindi' venis,

yunuli e yunini, - ed ibe esis anke Strigospegul' – lore il lasis li venar e klozis la pordo e yen ke il varsis abundege la supo o la frumento-pano. Ed esis multe plu multa panpeceti kam la kindi esis kapabla parmanjar. E kande ulu ekiris ed esis plena, lore venis ica ipsa domomastro e lu havis flexebla flogilo e batis li cirkum la lumbi, en la skopo ke singlu manjez plu multe kam il kapablesis. E ca domomastro certe ja savis pri la bubeso di Strigospegul', tale

ke il observis lu atencoze. Kande il batis ulu altra cirkum la lumbi, yen ke il batis Strigospegul mem plu efikante. Iton il agis tam longatempe, til ke li esis parmanjinta la panpeceti e la frumento-pano. Ed ico esis tam profitiza a li kam herbo ad hundo. E pos ico nulu volis itere irar aden la domo di ca avara viro por manjar la frumento-pano o la buchosupo.

(*Duro sequos*)

KAD OLIM LA RUSI E LA INDIANI ESIS LA SAMA POPULO?

Ica artiklo extraktesis de interretala publikiguro titulizita «VOCO DI RUSIA». Ma mea-opinione ico koncernas nur parto del Indiana populo.

Rusi ed Indiani havas la sama radiki genal, nome amba populi havis exakte la sama genotipo 8.000 til 9.000 yari ante nun. Ici esas la rezultaji dil ciencala explori di la centro pri biologiala kemio, biologiala fiziko, e pri medicino che la «Harvard Medical School».

Se ita konkluzi pruvesos da altra ciencala exploranti, ico signifikos ke olim, la Rusi e la Indiani esis un unika populo.

La lando ancestral di ca populo situesis en la Rusa Extrema-Nordo, deklaris a *Voco di Rusia* la historiisto ed orientalisto Rusa Ivan Ivanitski.

«*Plu kam 4.000 yari ante nun la anciena Slavi migrabis vers Sud-Ural, 400 yari plu tarde li irabis ad India ube nun vivas aproxime 100 milion*

descendanti di li, havanta la sama aparteno genal. La Slava genotipo ne esis asimilita. E la geno lokal ipsa, olqua koincidas kun la Slava geno trovesas facile til nun. Altra popul-ondo avancabis tra Azia por atingar Est-Iran 5.000 yari ante nun (3.000 yari ante Kristo), ica populo esas la Iranani.»

Un himno di la «Rig-Veda» indikas ke la stelaro dil sep granda «rishi» (saji) trovesas rekte super la Indiani. Plu tarde, ica stelaro nomizesis la «Granda Ursino» dal Europani. Plusa kozo produktas nia intereso. De astronomiala vidpunto, se onu regardas ica stelaro en India, on vidos olu nur super la horizonto ed onu ne vidos ol en certena regioni di ca lando. Samatempe, la unika loko ube la stelaro dil Granda Urso esas super ni situesas trans la cirklo

polal. Konseque, lor l'epoko dil kreado di ca «Veda», la Indiani habitis en la Nordo.

Altra faktori justifikas ita teorio. Ofte, en la folkloro Indiana, la jorno e la nokto dil Dei duras dum sis monati. Lo esas bela hiperbolo. Ma ol povas fundamentizesar sur realeso geografial. 'Quoniam' la jorno e la nokto duras dum sis monati en la Rusa Extrema-Nordo.

La nomi di la riveri Rusa esas ofte markizita per radiki sanskrita, to quo pruvas la teorio asertanta ke la Indiani vivabis sur la teritorio Rusa. La rivero Surya en la regiono di Kirov debesas olua nomo a la sanskrita «Suno», e la maxim granda enfluanto dil fluvio Volga, nome la rivero Kama indikas la Deo hinduista pri Amoro.

La opozanti a ca versiono objecionas la diferi antropologial videbla inter la Slavi e la Indiani. Ma homi quin on povas tre facile konfundar kun Rusi duras habitar sur la teritorio di Hindustan. Exemple, le «Kalash», tribuo qua vivas sur la monti di Hindu Kush en Pakistan. Lo esas preske neposibla distingar li de la Rusi: li havas pelo ed hari klara, la plu multa «Kalash»-i havas okuli verda. Li esas tre versimile la descendanti di la populi veninta de Rusia ad India.

Kom konsequo di importanta pruvi genal, la ancestri dil moderna Indiani esis Slavi. Olim, iti laste dicitu pozabis lia posedaji sur grandanombra chari por livar l'Extrema-Nordo Rusa e serchar nova lando en la Sudo. La kauzi di ca migrado ne ja esas klarigita.

Artiklo redaktita da K. Gorbatov.

HINDUISMO EN ANCIEN ARMENIA E NETOLEREMESO DIL FRUA KRISTANISMO A LA PAGANISMO

Hodie en Ocidente, onu multe ed ofte parolas pri la kruelaji dal islamisti. Ma kande la Kristani komencis dominacar lando tillore pagana, li ne esis multe plu benigna. La suba texto extraktita de libri da eminenta Indiani pri la fato di lia hinduista samreligioni en Armenia diveninta Kristana savigas da ni tote ignorata e nesavata chapitro dil mondohistorio.

La hinduismo, quankam ol ne esas prozelita religio, atingis anke westala Azia. Hindua kolonieto instalis su en Armenia en la kantono Taron dum la 2ma yarcento ante Kristo sub la protekto di Rejo Valarasaces di la dinastio Arsacidae. Ita hinduisti konstruktis splendida civiti e templi, ma la templi destruktesis dum la komenco di la quaresma yarcento dil Kristana ero da Santa Gregorius la Lumizanto.

Zenob (Zenobius) Glak, qua esis Siriano ed un de la unesma dicipuli di Santa Gregorius la Lumizanto – la Apostolo di Armenia – skribis, segun instigo da lua mastro, historio di Taron ed en ita verko il referas su a la historio di Hindua kolonio qua existis en Armenia depos la mezo dil duesma yarcento ante la komenco dil ero Kristana e retroiranta til la maxim frua komenco dil kolonio Hindua sur la sulo Armeniana lor la periodo di fora Antiqua Epoko.

Zenob raportas, ke du princi Hindua konspiris kontre Dinakspal (Dinaksi), rejo di Kanauj. Kande la komploto deskovresis li mustis fugar kun lia familii e partisani e trovis refujeyo en Armenia en 149 a.K. La Rejo Armeniana Valarsaces grantis a li rejala bonveno ed il ofris a li ula lando en la provinco Taron ube li konstruktis civito e nomizis ol Veeshap (Armeniana nomo por drako). Ica civito nomizesis tale pro ke ita princi apartenis a la aristokratala familio Takshak, Takshaka signifikas Naga (King) od Odz (serpento) e li kunportis idolo havanta l'aspekto di serpento adibe. Kelke plu tarde, la princi chanjis lia lojeyo ad Ashtishat (centro religial di anciena Armenia famoza pro lua templi e deaji nacional)

ed erektigis templi dedikita a lia deuli e deini quin li kustumis kultar en India.

Pose, ita fratuli sucesis trovar plu bona loko en l'areo dil monto Karki ube li konstruktigis du templi memore a Gissaneh e Demeter, quin li kustumis deigar e kultar. Segun Zenob, la statui di ca dei esis tote ek latuno. La sacerdoti qui nominesis por la servo di ta dei, esis omna Hindui. Dum kurta periodo di tempo la Indiani konstruktis duadek urbi ed en singla de oli, li erektis lia templi. Kelki de ta urbi, mencionita da Zenob, mantenis lia nomi e permanis til la mezo dil 19ma yarcento. Til la frua 20ma yarcento un de la vilaji en Taron nomesis Hindkastan. La nomi Hindubek, Hindu, Hindukhanum, Hindumelik, esis ofte uzata dal Armeniani di Taron. La fakto dil existo di ca Hindua kolonio en Armenia pruvesas per tre interesanta informo etnografial. Ol reportas ke la Armeniani di ta distrikto, ube la Indiani instalesabis, kustumis dansar la dansi di Demeter e ke li kantis melodii Indiana. Kelka eminenta eruditis pruvas ke la kulto di Vahagen (Armeniana deo dil fairo, same kam konquestanto di draki) venis a la Armeniani de la Indiani (Indiana deo Agni).

Danke la favoro dil guvernerio Armenian la Hindua kolonio prosperis dum longa tempo en Armenia. Ol esis sat importante per havar plu kam 15.000 membri. Tamen ico chanjis kande la Kristanismo portesis ad Armenia, t.e. religio qua impozesis per fairo ed espado. La partisani dil Kristanismo demolisis la templi pagana ed erektis kirki sur lia loko. La sama fato destinessis a la Hindua templi. Sur la situo di du templi hinduista en la urbo

Veeshap or Odz, Santa Gregorius la Lumizanto konstruktigis monakeyo dum la yaro 301 adube il depozigis la reliquii di Santa Ioannes la Baptisto e di Athanagineh la Martiro, quin il kunportabis departante del urbo Caesaria. Ita edifico existas til nun e konocesas kom Santa Karapet di Moosh (civito hodie jacanta sur la teritorio di Turkia, proxim la lago Van) e sempre esis importanta loko di pilgrimado por la Armeniani venanta de omna mondoparti. Valoras mencionar ke preske til la fino dil 19ma yarcento, nefore de la monakeyo esis habiteyaro, quon onu kustumis nomar Odz.

Ne esis plu bona fino por anciena simboli tradicional Armeniania. La anciena libri Armenian bruligesis o jetesis aden la rivero. Quale la historiisto Armeniania dil Vma yarcento Agathangueghos mencionis, la nombro de libri jetita aden la rivero esis grandega, talgrade ke la rivero chanjis olua direciono. Multa Armeniani ed Hindui guidata da lia sacerdoti, rezistis kurajoze kontre l'impetuo dil Kristanaro ma desvinkis pro la supera nombro dil Kristani. La Hindua sacerdoti, dum vidar la destrukto di lia deuli e deini, pledis kun la Kristani por ke li ocidez ili preferis kam destruktar lia santuario. Multi de la Hindua sacerdoti mortigesis surloke dum ica evento.

En 301 p.K. sangoza batalio havis loko inter pagana Armeniani-Hindui e Kristani. Segun Zenob, l'armeo Hindua kontenis 10.000 militisti. Tre probable ica nombro esis exajerita intencite da ca historiisto pro ke il servis la Eklezio Kristana, e, per montrar la granda

nombro de pagani, il volis probable emfazegar la vinko di Gregorius la Lumizanto e dil Armeniana rejo Tiridates. Esas anke probabla ke apud la Hindui Zenob mencionis kun li la nombro de la pagan Armeniani. Ma omnakaze la Hindui esis grandanombra pro ke li havis lia propra armeo separata.

Segun Zenob, qua esis perokula testo di ca eventi, la Hindui qui baptesis ye la unesma dio di Navasard (Nova Yaro di anciena Armenia, olqua celebresis dum la mezo di agosto) havis kom nombro kinamil e kinadek, e li esis nur viri e 'kindi', dum ke la mulieri baptesis ye altra dio. Kelki de ta konvertita Hindui mokis sarkasme la princi Armeniania per dicar a li ke se li departus li reprezalus pro la ruda traktado quan li recevabis de lia manui, ma se li mortus, la dei exekutus lia venjo al Armeniania por defensar li. Pro ta motivo, segun impero da princio Armenian ica Hindui enkarcerigesis, e li esis quaracent. Pose Zenob durigas:

«Gissaneh havis longa hararo e pro to lia sacerdoti permisis kreskar a la hari di lia kapi ma la rejo imperis sekar oli. Ica homi, 'nihilominus' ne esis sincera en lia fido pos lia konverto a la Kristanismo, e, pro ke li ne povis praktikar necelite la religio di lia pagana ancestri, li konseque praktikis la trompo instigar lia filii kreskigar hartreso sur la somito di lia kapi, talamaniere ke li povez, per vidar ico, rimemorar l'abomino di lia idolkulto.

Per ico, la historio dil Hindua kolonio, qua existabis sur la teritorio di Armenia dum plu kam 450 yari, cesis existar.»

Extrakturo de libro pri: India and World Civilization da D.P. Shingal Pan Macmillan Limited.

IDO-RENKONTRO DI 2014 EN PARIS

13ma di julio (sundie) – La vetero esas pluverma, me aceptas, quale ico esis previdita, s-ro Scholz che la fervoyala staciono "Gare de l'Est". Ni arivas senprobleme a nia gasteyo CISP, bulvardo Kellermann. Poka tempo pose ni vidas arivar s-ro Heintze akompanata da afabla yuna muliero qua helpis lu trovar la voyo, malgre lua nesavo di la Franca linguo.

14ma di julio (lundie) – Plur Idisti iras por asistar la defilo dil nacionala festo Franca. Ma ico ne tre interesas me e me timas la turbo. S-ro Pontnau e me iras a la palaco di Luxembourg. Pos kelke promenir til la insulo Saint-Louis, ni dejunas en Chiniana restorerio di la Quartero Latina. S-ro Pontnau parolas sucesoze Chiniane a servisti. Plu tarde ni rajuntas la ceteri por vizitar la Quartero Marais (Marsho) e la «Place des Vosges». Sub ardoroza suno Gaël Richard vizitigas da ni la belaji di ca urbo-parto, quan il bone konocas (anciena stradeti, diskreta muzei e monumenti). Che la «Place des Vosges» quan me ne plus vizitis depos dek yari (lor vizito di Paris da nia samideano Vilis Stakle), me esas tre shokata. Ibe, on vidas sur la benki e sur la gazono homi qui brunigas su sub la suno e qui esas nura blanki. Esas en ca loko nula persono veninta de la «diverseso» quale

on dicas hodie e qui altraloke esas omnube. E, sat ofte, esas mem plu grandanombra kam la aborijena Europana blanki. Mentale me maledikas ica privilejiziti, qui pensigas da me pri la nobeli dil tempo ante la revoluciono di 1789, e me deziras a li omnaspeca desfortunaji en la futuro. Pose, ni trairas la «rue des rosiers» (strado dil rozieri), olqua esas la strado Hebreo di Paris. Ni vidas tre exotika ortodoxa Hebrei. Granda impreso di kalmeso e sereneso; ma ye la predio manifestanti por-Palestina atakis sinagogo en Paris. Kad ica kalmeso esas trompiva? Me havas l'impreso (forsan nejusta), ke la Hebrei di Francia «dansas sur volkano», quale on dicas en la Franca 'patuazo', t.e. li vivas ankore pacoze ed agreable ma kataklismo, quan li ignoras, proximeskas e povas glutar li irgakande pro la grandanombra komunajo Mohamedana di Francia, qua ne esas amika a li.

15ma di julio (mardie) – Matine laborkunsido. Posdimeze me iras a Versailles por vizitar expozo pri Chiniana arto e civilizuro. Ma fine me renuncas ta vizito pro ke me ne havos suficanta tempo por retrovenir justatempe a la CISP por la dimeo. Donald Gasper di Hong Kong, qua esas tre desintriķema, malgre ke il ne esas

lokano, sucesis agar lo. Notinda, ke cayare, esas tre multanombra Chiniana turisti malgre la disagreablaĵi quin li subisis dal furtisti pro la dessekureso nun submersanta Francia. Me astonesas anke pro la fakto, ke li semblas esar tre individualista e nule agas - quale me supozis antee - grupope.

16ma di julio (merkurdie) – Dum la matino esas itere laborkunsido. Ol aludas la vivo di Couturat. S-ro Pontnau montras video pri lua recenta voyajo en Armenia e Gruzia. Gaël Richard vidigas texti e fotografuri pri la vivo di Couturat e lua proximi. Arivas eleganta e diskreta siorulo, qua esas la nepoto di sioro Leau, un de la pioniri di la Delegaciono.

Posdimeze, s-ro Pontnau e me departas por irar a le «Champs Elysées», la maxim bela ed eleganta avenuo di Paris. Survoye, ni renkontras Frank Kasper, qua perdis valizo che l'aerportuo. Fortunoze, la employatino dil CISP, qua esas che la acepteyo esas tre energioza e tenaca e persuadas la aeroportoani sendar a Frank lua valizo tam rapide kam ico esas posibla. Ma tempo perdesis e Frank ne esas tote quieta.

17ma di julio (jovdie) – S-ro Pontnau e me vizitas la quartero Indiana di Paris, dum ke, quale la predio, la ceteri vizitas la quarteri ube Couturat habitis, laboris e vivis. Ni iris unesme a la Paseyo Brady tante exotika ed Indiana per lua kolori, delicoza spici-odori, lua restorerii e precipue lua butiko Velan ube vendesas produkturi veninta de la subkontinento Indiana. Pos ekirir la Paseyo Brady, s-ro Pontnau admiras, en la vicina stradeti, kelka mikra vendeyi tre exotika; e la varma suno, danke ita

vendeyi, la spici-odori e la bunta kolori ed imaji, semblas transportir ni a 'lontana' regiono di sud-India.

Pose, me rezolvis vizitigar da s-ro Pontnau la nekonocata da me templo di Ganesh, la Deo kun elefanto-kapo. En la butiko Velan dil Paseyo Brady men savigis la vendistino, ke ol esas en la strado Pajol. Pos konsultir la mapo ni adiris la regiono cirkondanta la 'metroo'-staciono «La Chapelle». Ibe ni vidis splendida e luxoza vendeyi propozanta belega robi por mulieri Indiana (ed eventuale anke ne-Indiana). Ni dejunis en ecelanta, neta e chipa restorerio Indiana. Questionita pri la templo, la jeranto dicis a ni ke ol ne esas fora ed indikis la direciono. Tamen, me ne sucesis trovar ol pro ke kande me konsultis la mapo me konfundis la stacioni «Porte de la Chapelle» e «Chapelle». Fortunoze, pos questionir plura personi, afabla yunino tre helpema (forsan sendito dal Deo ipsa) montris a ni la tote proxima voyo a ta strado. Ni rapide arivis ibe e mustis deprenar nia shui ante enirar la templo. En ol esis bela dekoruri e plura mikra statui dil Deo. Dume, ni audis dolca «mantra». Pos questionir il, nin savigas sacerdoto ke on darfas fotografar la templo e s-ro Pontnau facas kelka fotografuri.

Fine, ni retroiras a nia chambri dil CISP por repozar del ardoroza suno.

18ma di julio (venerdie) – Dum ke la ceteri vizitas la tombi di Couturat e Leau, me vizitas la charmiva urbo mezepokal Provins, olqua esas enskribita da UNESCO che la heredajo mondial di la homaro. La varmeso esas granda, ma Provins havas multa ombroza stradeti.

19ma di julio (saturdie) – Ni vizitas la ruro-domo di Couturat en Bois-le-Roi e la proprietanti permisas afable a ni enirar la gardeni kontigua a ca domo. Li tre interesesas pri to quon onu naracas a li pri la vivo ed agi da Couturat. Ante departar Gaël propozas a li pozigar sur lia muri plako memorigiva pri Couturat. Pose ni iras a la kirkko ube olim oficiis paroko Guignon, ilqua esis grand amiko di Couturat e lua spozino. Regretinde, la kirkko esas klozata. Pos dejuno en Fontainebleau, ni vizitas la belega kastelo ube sejornis, depos la Mezepoko, multa reji di Francia til la imperiestri Napoléon I-a e Napoléon III. Ni ne povas vizitar omno, quale ni dezirus lo, pro minacanta sturmo.

Me ne povas redaktar multe pri ca renkontro, pro ke, regretinde, ni ne esis

nombroza. Pro quo? Ka pro la krizo ekonomial? Ma Paris esas un de la maxim bel urbi di nia planeto ed atraktas, malgre lua defekti, multega turisti de la tota mondo. Ka la Idisti esas plu selektema kam ca turisti? O kad nia movado divenas tante senviva ke ol ne plus povas movigar l'Idisti? O, forsan, tote simple, la tempo dil granda renkontri o kongresi pasis e ke, nun, venas la tempo dil video-konferi e di la mikra renkontri intima, quale olta di Ouroux pasintayare. Ita renkontro preske neorganizata esis oluamaniere tre sucesoza. Possible ico esas la voyo por Ido, future.

Me volas adjuntar, ke me regretas ke Tiberio Madonna ne venis, quale on expektis lo, nome per lua folkloratra disputemeso, ica klauno di Idia spicizabus ita dormema Ido-renkontro.

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta: En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani, qui konfesas esar celita Druidi. Ma ye la fino dil repasto la centyara onklulo havas subite nebona stando. Lu tamen rikoncieskas e, pose, lu durigas la naraco pri eventi sempre plu astoniva di ilua fora yuneso... Il mem naracas la diskreta ceremonio di lua fiano e la tristeso di lua departo de ta nekonocata e celata loko. Ma pose il havas nekonsolacata nostalgio til ula dio kande il asistas rurala ceremonio tre anciena. Tamen il havas la desfortuno, lore, grave maladeskar. Il sucesas tamen transvivar e divenas studento en granda skolo di Paris.

Pro ke ula persono audacabis dubitar pri la possiblesi dil princio, S-ro de Chamou interruptis sike la paroli di ca nesuficante fervoroza partisano: «Ne

povas esar necerteso, ho Sioro. La destineso dil princio esas skribita ibe supre e lua stelo, kom olta dil

Imperiestro, riduktos a ni l'agli sur la shafti di nia standardi.»

- «Icon me deziras quale vu, ho Sioro, ma vua aserto adjuntas nula certeso a nia anxio. La princo esas karcerano, e ni ipsa esas surveyata dal policisti rejal. Pri la Destineso, ol esas forsan skribita ibe supre, ma ne atingebla da nia okuli!»

- «Kad vu vere kredas ico?»

E pro ke lua dialoganto konsideris il kun rideto, la patro di Lysiane dum ecitesar naracis la historio dil prioro di Lagny quan me raportis a vi, mencionis la exempli, ed asertis:

«Cafoye, instruktita per l'experienco di lua onklo, la Princo avertita da ni pri la insidii qui stacas avan il, savos evitar oli ed establisar plu bone la Dinastio quan fondis Napoléon.»

- «Icon me deziras, ho Sioro, ma lo esus adminime necesa ke Sinioro Princo informesez ke existas inter lua amiki personi apta guidar lu, quale agis lo 'domno' Guyon por l'Imperiestro... e ca Veneracinda patro mortis de longa tempo... Lo esas probable a ca faktro quin debesas la chagreniganta falii subisita da prindo Louis!».

- «Kad lu desquieteskis pri co? replikis mea futura bopatro, sen semblar remarkar l'ironio di ca vorti ! Or, kad vu volas ke mea filiino qua, quankam tre yuna, havas remarkinda doto por deala savo, cherpez l'auguri qui rezultos de la eventi?».

Pro la bruiso di ca diskuto havanta tono plu alta kam esas la kustumala kontroversi en salono, la konversadi haltabis, e singlu observis kun min o plu serioza mieno la duelo rapida dil repliki,

ed anke l'anekdoto dil Benediktano konsilanto dil Unesma Konsulo, pose dil Imperiestro, fine li questionis su adube dukcis ita historio.

«Nu, sioro, kad vu volas enunciar a ni la maxim recenta eventi qui markizis la vivo di Sinioro prindo Louis? – Yen Lysiane, lu adjuntis per prenar de lua poshi poshkayero e krayono, ka tu volas notizar to quon dicos ca Sioro?».

Kom bone edukita filiino, mea fiancítino, tre tedata esar tale neexpektite questionata kaptis la du objekti e sideskis an unpeda tablo opoze a me :

«Vun ni askoltos, kad Sioro?».

«Quon vu volas ke me dicas? Nome, me tote ne intelektas a quo ico povas abutar?»

«Ad ico, ke, de la simpla enunco konciza e kompleta pri faktro, nomo, kauzo, per la misterioza ludo dil permuto di literi, frazo raportanta la konseki dil dicitu evento en la tempo e la spaco – same kam agis lo la olda prioro di Lagny.»

Movo di kuriozesko skeptika animis l'asistantaro di qua la regardi iris alterne a la du viri ed a Lysiane, qua esis subisonta sola la severa espruvigo neprudente postulata da elua patro.

«Me intelektis, sioro X... respondis e lu diktis: «Le trente octobre mil huit cent trente six à Strasbourg, prindo Louis Charles Napoléon Bonaparte tente une révolution contre Louis-Philippe premier, roi des Français!» (Ye la triadekesma di oktobro mil ed okacent e triadek e sis en Strasbourg, prindo Louis Charles Napoléon Bonaparte

probas entraprezar revoluciono kontre Louis-Philippe I-a, rejo dil Franci!)

«Ico esas perfekta! Vartez-do la respondo dil fato.»

Dum kelka instanti Lysiane atencis la texto quan el jus skribabis. Omna konversi cesabis, duadek pari de okuli apuntata ad elu ne semblis perturbar ica yunino, tamen edukita en la solitareso di ignorata vilajo.

Pos rekolecir, el trastrekizis kelka literi, skribis vorti, surstrekizis altra literi, dum riprenar sencese la frazo en lua komenco por extraktar de ol kelka vorti nova tale ke nova sentenco ekiris de ol, infre di qua el adjuntis sis literi, restinta neemployata.

Sen parolar, el prizentis la aludita poshkayero ad elua patro – qua lektis laute:

«TENTATIVE INUTILE CONTRE LE ROI LOUIS PHILIPPE, ELLE ECHOUET, LE PRINCE NAPOLEON LOUIS, EMPRISONNE CHAGRIN, SORT FRANC ET SERA TRANSPORTE AUX ETATS-UNIS.» (NEUTILA PROBO KONTRE REJO LOUIS PHILIPPE, OL FALIAS RAPIDE, PRINCE NAPOLEON, CHAGRENITE ENKARCERIGITA, EKIRAS LIBERA E TRANSPORTESOS AD USA.)

Murmuro pro astono spricis de omna labii. Kun admirio precipue la mulieri konsideris Lysiane, qua, havanta kapo apogesanta sur elua sinistrana manuo, semblis ankore persequar elua misterioza laboro.

«E yen la 141 literi di vua enunco: ico vu povas verifikar, 135 formacis la respondo, pri la sis ceteri, la literi B.R.B.O.B.T, mea filiino donos a vu la signifiko.

«BIENTOT REVENU, BIENTOT OUBLIE, RETOUR TRAHII!» (BALDE RETROVENINTA, BALDE OBLIVIITA, RETROVENO TRAHIZITA!) elu tradukis quaze parolante a su ipsa!

«Kad vu volas durigar ica experimento?»

Surprizegata, Sioro de... balbutis:... se ico ne esas tro fatigonta la Damzelo?

«Ne ja! dicis Lysiane dum ridetar.»

«Kun vua permiso, konseque me durigas.»

«LE SIX AOUT MIL HUIT CENT QUARANTE A BOULOGNE SUR MER, LE PRINCE LOUIS CHARLES NAPOLEON BONAPARTE TENTE UNE REVOLUTION CONTRE LOUIS PHILIPPE PREMIER, ROI DES FRANCAIS.» (YE LA SISESMA DI AGOSTO MIL E OKACENT E QUARADEK EN BOULOGNE SUR MER, PRINCO LOUIS CHARLES NAPOLEON BONAPARTE PROBAS ENTRAPREZAR REVOLUCIONO KONTRE LOUIS PHILIPPE LA UNESMA, REJO DIL FRANCI.)

Ja la okuli di mea fiancitino vagadis sur la frazo enuncanta la fakto historial dum ke cirklo de kuriozi observis la repeto dil preirinta exerco.

(*Duro sequos*)

Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet – Inter-Kelta Arkidruido.

AVENTURI EN LA LANDO DIL SILIKOMI

da Robert Pontnau

Sur l'asteroido 1033 la stabo vartis favoriza auguri por komencar la milito, pro to ke l'astrologi longe tardesis e sej lia auguri nulu audacis facar ulo.

Kande li decidis agar, esis tro tarda l'unesma kontingento di Silikomi komencis tervenar sur lia planeto.

Adavane sen timo! L'enemika ja perdis, pro ke nul armo efikas kontre ni!

Forsan esus plu bone ne parolar tale a li, li kredos su esar supra enti e vu savas ke superbeso facas malaj!

Esez quieta, mia Silikomi posedaſ equilibroza cerebri e ta malajin ne facos

La cerebro da me kreita esas pacema ma quala esas l'altra cerebro, quan li posedis olim?

La Asteroidani ne savis pri la nevundebleso dil atakanti, e sendis sua kirachari, qui sencese pafadis.

Bone, li komencas nervozeskar, ma nia mikra homgrupo povas kontrebataliar tota armeo! Ni facis bona laboro!

Ula rezisto ne havis senco, la invadinti balde vidis venar parlamentero, qua acceptis sen-kondiciona kapitulaco ed imploris indulgemeso por sua populo.

Nia kreitaji savas ke li nulkaze darfas atencar la vivo dil altri... li certe memoras tal

Ma en la kampo dil vinkanti meze dil generala joyego, un ek nia tri Terani aspektis chagrenoza, sucioza...

Sam, quo ne esas en ordino?

KELKA IDO-FORUMI

Tre populara esas la forumo : <IdoCatalaOccitan@yahoogroups.com>. La jeranto di ca forumo skribas kelkafoye interesanta mesaji pri la singladia vivo, pri sporto e pri diversa temi. Ol ne esas nur en Ido, nam quale lua nomo indikas lo, on povas anke sendar mesaji en la Kataluna ibe. En ica forumo senteblesas ulo de la mediteraneala kordiala varmeso.

Por la novici qui volas ameliorar lia savo di nia Idolinguo, esas konsilinda adherar : <idolerneyo@yahoogroups.com>. Politikumado ne esas rekomendata che ica forumo.

La politikumado anke ne esas rekomendata che la forumo : <idostab@yahoogroups.com> qua guidesas da me. Me esforcas havar bona kulturala nivelo kun traduki dil Odiseo da Homeros qua aparas tempope folietone. Me publikigas ibe preske singladie KELKA NOVAJETI.

BLOGI

Listo segun alfabetal ordino :

Alcione <http://alciono.blogspot.com/>

Antonio Martinez <http://haikuido.blogspot.com/>

Bebson Hochfeld <http://www.ipernity.com/home/bebson>

Jean Martignon <http://royalist-ido.blogspot.com/>

Jose Cossio <http://www.ipernity.com/home/idosonora>

Lenadi Mucina <http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Parolez Ido <http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list>

Thomas Schmidt <http://www.ipernity.com/home/93650>

Tiberio Madonna <http://ingletr.blogspot.com/>

Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra Idisti redaktas blogo, li volentez informar me pri co, por ke me publikigez la retala adreso di lia blogo.

«FACEBOOK»

Mea propra «facebook» esas :<http://www.facebook.com/profile.php?id=100000602493096>

Existas anke (inter altri): Idisti, Bebson Hochfeld, Linguo Internaciona (di la Delegaciono), Deutsche Ido-Gesellschaft, Ido-Bigoteso

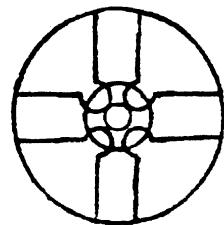
REVUI E LIBRI

Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA esas la precipua revuo di nia movado PROGRESO e la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestijoza interretala revuo ADAVANE ! publikigas la interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro che la suba interretala loko : <http://sites.google.com/site/editeriokrayono/kurierointernaciona>

Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la adreso : <<http://www.literaturo.ido.li/>>

MCLXXXIV

1184